

FACULTAT DE TEOLOGIA DE CATALUNYA

**INSTITUT SUPERIOR DE CIÈNCIES RELIGIOSES DE MALLORCA
ISUCIR**

TESINA PER A LA OBTENCIÓ DE LA LLICENCIATURA EN CIÈNCIES RELIGIOSES

La icona de Crist i l'abat Mena.

*Anàlisi estètic-teològic i
proposta de pastoral escolar*

Director: Rafel Mas Tous Alumne: Tomeu Martorell Miralles

Mallorca 2015

“Crist i l’abat Mena” (també conegut com la icona de l’amistat).

Monestir de Baouit, finals segle VI - inicis VII.

Fusta pintada, 57cm x 57cm x 2cm.

Museu de Louvre, sala d’antiguitats copto-egípcies.

Autor: Anònim.

Per a la redacció del present treball hem seguit la normativa dels Instituts de Ciències Religioses adscrites a la Facultat de Teologia de Catalunya:

FACULTATS DE TEOLOGIA I FILOSOFIA DE CATALUNYA, *Llibre d'estil: Per a la redacció d'escrits de teologia i filosofia*, Barcelona, 2008.

DEDICATORIA

Als meus pares, padrinet, germans i germanes, primer nucli de fe.

Als meus mestres i germans de La Salle, segon nucli de fe.

Als meus alumnes i professorat dels centres La Salle, com a lloc de la meva missió educativa.

A tots els que puguin gaudir de la lectura del treball.

Contingut

Introducció

L'Egipte Copte

La icona

Icona de Crist i Mena

Significat actual de la icona

Proposta didàctico-pedagògica

ERE

Catequesi explícita

Grup de pregària adult

Conclusió

Annex de materials

Bibliografia

Índex

Introducció

El present treball de tesina és la culminació dels estudis per a l'obtenció de la Llicenciatura en Ciències Religioses que s'han cursat a l'ISUCIR de Palma de Mallorca. El treball és una eina que, aprofitant la recerca i la posterior investigació, ens permet aprofundir en l'estudi d'algun aspecte en concret que aportí un caire nou i/o diferent en l'aprofundiment de la nostra fe.

Nosaltres el que hem volgut fer ha estat analitzar una icona copta del segle VIè per tal d'oferir una reflexió que ajudi a la pregària i a enriquir l'experiència personal de cada un, vers aquesta demostració d'art religiós, més propi del món ortodox que del catòlic.

Al mateix temps aprofitar aquest recurs com una eina d'escola dirigida a totes les etapes educatives, des de l'educació infantil fins al batxillerat, perquè pugui ser:

- Un element visible per ajudar al que s'anomena "Pedagogia del Llindar" (tots els elements que ajuden a la decoració i ambientació d'un lloc amb una finalitat de convidar a qui ho veu a entrar dins una atmosfera distinta que l'ajudi a situar-se d'una manera distinta en una realitat espiritual).
- Un complement didàctic per a la classe d'Ensenyament Religiós Escolar "ERE", que tan pugui ser emprat com a element docent i didàctic en l'ensenyament religiós a l'etapa infantil (per ajudar a situar a l'alumne en el terreny religiós i a visionar la figura de Jesús com "l'Amic e Amat" del qui ens parlava el nostre Beat Ramon Llull). També, com a element per a una classe a Primària, ESO i Batxillerat, on a través de distintes activitats es pugui fer reflexionar als alumnes amb la figura de Jesús, amic incondicional que ens ajuda en qualsevol moment.
- També pot ser un instrument per a alguna sessió de catequesi explícita a qualsevol nivell (segons la maduresa del catecumen). És a dir, element vàlid tant per a una catequesi de primera comunió, com per a la de la confirmació en la fe dels nostres adolescents i gent major.
- No hem d'oblidar que també pot ser una eina per a la pregària personal i/o comunitària d'una comunitat religiosa o parroquial, ja que la icona, neix fruit d'una llarga pregària i reflexió personal del seu autor, intentant explicar a través

de la imatge, el que ha sentit i experimentat, principalment en aquells aspectes que no són massa visibles sinó subtilment perceptibles.

Sabem que sovint els materials didàctics que s'empren en una escola estan connectats amb els continguts propis de les lliçons i amb el que marca la Conferència Episcopal Espanyola. Per tant, volem oferir aquest material com un element transversal. Una imatge és una cosa que transcendeix el món de la lletra, i no oblidem que els destinataris de les nostres classes a l'educació bàsica obligatòria, així com a les catequesis, són persones acostumades al món visual més que al món de la lectura. Tot i això, consideram que pot ser també emprat com a material que pot convidar a qui ho contempli, a penetrar dins el món de la competència espiritual, dins la seva pròpia transcendència i interioritat.

Tot i que avui en dia, en una societat acostumada al llenguatge visual més que al llenguatge de les lectures, podem, amb certa freqüència, descobrir que, ja en aquells temps, els autors de les icones, sovint anònims, dominaven la tècnica de la comunicació espiritual mitjançant l'ús d'alguns elements artístics: els colors, la postura i situació de les figures en el quadre, la distribució de l'espai dins de la icona, etc. No hem d'oblidar que la finalitat de la icona era doble: obrir la porta a la transcendència i ajudar a la pregària personal.

Per qüestions artístiques i culturals el món occidental no ha emprat massa els elements propis de la icona, i això ha fet que, amb certa freqüència, davant elles no neixin cap de les experiències que suposadament hauria de complir, i que no puguem treure tot el tresor espiritual que tenen.

A la majoria de museus d'Europa hi ha alguna sala dedicada a les icones. Tothom veu i reconeix que davant elles no hi solen perdre massa temps, tal volta per la desconeixença del llenguatge i de les metàfores artístiques que els autors empraren en la seva execució. Però quan un s'endinsa dins d'aquest món del simbolisme, es descobreix amb molta alegria un codi d'interpretació que t'ajuda a veure l'obra d'una altra manera. Ens atreviríem a dir que amb uns altres ulls. La icona que fins ara estava muda comença a parlar i a dir-te coses. Estableix amb tu una comunicació que t'ajuda a entendre millor el que l'artista volia dir. També és cert que, com un quadre artístic del món occidental,

no et diu el mateix si el mires de dia o si el mires l'horabaixa, si un dia estàs alegre o si un dia estàs trist. La icona transmet allò que l'artista ha volgut plasmar amb l'oració i dedicació. La sensibilitat i el detall més simple cobra un significat molt important. És en definitiva un altre tipus d'oració cap al Transcendent.

L'objectiu d'aquest treball és intentar analitzar aquells detalls més importants de la icona copta i ajudar a apropar el que l'artista ha volgut explicar visualment. Però això no vol dir que la nostra lectura sigui l'única possible. Més bé al contrari. Podem oferir les eines per ajudar a fer una lectura del quadre, però com es deia en el llibre de Saint Exupery: *"Lo esencial es invisible a los ojos"*.¹

Entenem que davant d'una societat tecnològica, materialista i individualista, sempre serà necessari oferir, per part de persones d'església, elements, mitjans, pistes... de comunicació amb el Transcendent, perquè en moments de crisi existencial la persona necessita d'estris que el condueixin a llocs de serenor i de pau, tal com ens diu el Salm 23² *"El Senyor és el meu pastor"*. La contemplació d'aquesta icona en concret, pot ajudar a trobar aquest consol que es cerca, aquesta abraçada d'amor i de tranquil·litat que ajuda a superar qualsevol crisi.

Per què aquesta icona? Sovint m'han fet aquesta pregunta al llarg dels anys de preparació. La resposta és molt senzilla: enamorament. Enamorament a primera vista, d'un sol cop, al primer moment. I quan diem enamorament volem dir tot allò que envolta la relació humana entre dues persones que connecten amb alguna cosa més que amb el físic, amb l'aparença mortal. Hi ha una comunicació que sols apareix quan parlen les ànimes, quan ho fan els cors. Aquí podem recordar la història següent:

*Un día, Meher Baba preguntó a sus mandalíes:
- ¿Por qué las personas se gritan cuando están enojadas?
Los hombres pensaron durante unos momentos.
Porque pierden la calma- dijo uno-, por eso se gritan.
- Pero, ¿por qué gritar cuando la otra persona está a tu lado? –preguntó
Baba-. ¿No es posible hablarle en voz baja? ¿Por qué gritas a una persona
cuando estás enojado?
Los hombres dieron algunas otras respuestas, pero ninguna de ellas
satisfacía al maestro Meher Baba. Finalmente, él explicó:*

¹ DE SAINT-EXUPÉRY, Antoine, *El principito*, Alianza Editorial, Madrid, 1981, pàg. 87.

² Per aprofundir en l'explicació del Salm 23 és recomanable la lectura de l'enllaç següent d'internet http://mercaba.org/Eduardo/orar_con_el_salmo_23.htm. O bé l'obra de SCHÖKEL, Luis Alonso, *Salmos I*, Verbo Divino, Estella 1992, pàg. 396-407.

- Cuando dos personas están enojadas y discuten, sus corazones se alejan mucho. Para cubrir esta distancia, deben gritar para poder escucharse. Mientras más enojadas estén, más fuerte tendrán que gritar para escucharse la una a la otra a través de esa gran distancia.

Luego, Baba preguntó:

- ¿Qué sucede cuando dos personas se enamoran? Pues que no se gritan, sino que se hablan suavemente, ¿por qué?... Sus corazones están muy cerca. La distancia entre ellas es muy pequeña

Los discípulos lo escuchaban absortos y Meher Baba continuó:- Cuando se enamoran más aún, ¿qué sucede? Los enamorados no hablan, sólo susurran y se acercan más en su amor. Finalmente no necesitan siquiera susurrar, sólo se miran y eso es todo. Así es, observad lo cerca que están dos personas que se aman. Así pues, cuando discutáis, no dejéis que vuestros corazones se alejen, no digáis palabras que los distancien más. Llegará un día en que la distancia será tanta que ya no encontrareis el camino de regreso.³

Per tant, davant d'aquesta icona, la seva contemplació, la pregària a la qual et convida, la bellesa de les imatges, dels colors, dels símbols, i si endemés hi ha la possibilitat de la visió en directe en el Museu del Louvre, és un convit a sentir la presència de Déu al nostre costat d'una forma perceptible, d'una forma certament especial que fa que un prengui consciència de la filiació amb Déu.

³ SOLER, Jaume, *Juntos pero no atados*, Amat Editorial, Barcelona, 2005, pàg. 32.

1. L'Egipte Copte

*“Les Coptes sont les chrétiens d'Égypte. Leur nom, issu de l'arabe “Qibt”, n'est rien d'autre qu'une abréviation du grec “Aiguptios”, “Égyptien”, lui-même dérivé de “Hikuptâh”, nom religieux de l'ancienne capitale du pays, Memphis. Dans un même héritage, les Coptes allient à un christianisme original et bien acculturé un peu de la mémoire des pharaons, beaucoup d'apports de l'Égypte hellénistique et byzantine, et le dynamisme d'une arabilité à l'épanouissement de laquelle ils ont largement contribué”*⁴

*“A l'inici de l'era cristiana, a Egipte es va desenvolupar una cultura original, d'arrels que es remuntaven al llunyà passat faraònic, transformat per grecs i romans a partir de la conquesta d'Alexandre el Gran l'any 332 aC. Des d'Alexandria, l'evangelització es va estendre progressivament cap al sud. Cap al final del segle V, pràcticament tota la població havia estat cristianitzada, cosa que va facilitar el naixement d'una veritable civilització cristiana a les ribes del Nil. Tot i que en aquell temps estava dominat per Bizanci, que havia ocupat el lloc de l'Imperi Romà, Egipte reivindicava el seu caràcter nacional enfront del poder imperial i la seu episcopal de Constantinoble. Els cristians es van escindir per qüestions dogmàtiques. L'any 451, al concili de Calcedònia, l'Església copta va independitzar-se de la de Constantinoble, que la considerava herètica. Els coptes es diferencien dels cristians de Roma (catòlics) i dels de Constantinoble (grecs ortodoxos)”*⁵

Concili de Calcedònia (8 d'octubre de 451 - 1 de novembre de 451)

Aquest Concili de Calcedònia (Ciutat de Bitínia, Àsia Menor) fou un dels més curts, no arribà a un mes, fou gairebé la continuació del que hi va haver a la ciutat d'Efes. Fou el quart Concili ecumènic després de Nicea I (325dC), Constantinoble I (381 dC), Efes (431dC).

El Concili fou convocat en contra de l'heretgia d'Eutiques i dels Monofisites: *“Eutiques començó a predicar que la naturalesa humana de Cristo estava como absorbida por la divina, de modo que, en la unión de ambas, no había sino una naturaleza.[...] La herejía de Eutiques se denomina monofisita, del griego monos ("uno") y physis ("naturaleza)”*⁶

⁴ CANNUYER, Christian, *L'Égypte copte. Les chrétiens du Nil*. Institut de Monde Arabe, nº 395. Découvertes Gallimard, Paris 2000: *“Els coptes són els cristians d'Egipte. El seu nom, derivat de l'àrab “qibt”, no és més que una abreviatura de la paraula grega “Aiguptios”, “Égipci”, que deriva de “Hikuptâh”, nom religiós de l'antiga capital del país, Memphis. En la mateixa herència, els coptes contribueixen a un cristianisme original i ben assimilat amb una part de la memòria dels faraons, moltes contribucions de l'Egipte hel·lenístic i bizantí, i el dinamisme de l'arabisme al qual ampliament van contribuir”*.

⁵ AA.VV, *Un altre Egipte. Col·leccions coptes del Museu de Louvre*, Fundació La Caixa, Barcelona, 2011, pàg. 14.

⁶ http://es.wikipedia.org/wiki/Concilio_de_Calcedonia, (en línia). Consulta novembre 2014.

El text principal de les decisions del Concili és el següent:

*“Siguiendo, pues, a los Santos Padres, enseñamos unánimemente que hay que confesar a un solo y mismo Hijo y Señor nuestro Jesucristo: perfecto en la divinidad, y perfecto en la humanidad; verdaderamente Dios, y verdaderamente hombre compuesto de alma racional y cuerpo; consustancial con el Padre según la divinidad, y consustancial con nosotros según la humanidad, en todo semejante a nosotros, excepto en el pecado; engendrado del Padre antes de los siglos según la divinidad, y en los últimos días, por nosotros y por nuestra salvación, engendrado de María Virgen, la madre de Dios, según la humanidad; que se ha de reconocer a un solo y mismo Cristo Señor, Hijo unigénito en dos naturalezas, sin confusión, sin cambio, sin división, sin separación. La diferencia de las naturalezas de ningún modo queda suprimida por su unión, sino que quedan a salvo la propiedades de cada una de las naturalezas y confluyen en una sola persona y en una sola hipóstasis, no partido o dividido en dos personas, sino uno solo y el mismo Hijo unigénito, Dios Verbo Señor Jesucristo, como de antiguo acerca de El nos enseñaron los profetas, y el mismo Jesucristo, y nos lo ha transmitido el Símbolo de los Padres”.*⁷

Les conseqüències del Concili foren:

*“La principal consecuencia del Concilio fue el cisma de los monofisitas. El Patriarca de Alejandría no aceptó el concilio y finalmente terminó por escindir su patriarcado del resto de la Iglesia. También muchos obispos repudiaron el concilio arguyendo que la doctrina de las dos naturalezas era prácticamente nestoriana. En las principales sedes apostólicas del Imperio bizantino, se abrió un período de disputas entre monofisitas y ortodoxos, con diversas vicisitudes, en las que intervinieron a menudo los emperadores. Aquí tienen su origen las antiguas iglesias orientales, que aún hoy rechazan los resultados del Concilio: la Iglesia Copta que nació de la ruptura del Patriarcado de Alejandría con el resto de la Iglesia, la Iglesia Apostólica Armenia, la Iglesia Ortodoxa Siriaca y la Iglesia Ortodoxa Malankara, de la India”.*⁸

L'any 642 els àrabs entren a Egipte i la paraula grega “*aiguptios*” (egipci) adopta la forma arabitzada “*kubti*”, que posteriorment va passar a Europa com a “*copte*” [...] Per a l'àrab musulmà, l'egipci, el copte, era un cristià. Així, a partir de la conquesta àrab la paraula va adquirir un estricte sentit religiós [...].⁹

Tot i això, podem dir que al llarg de la història hi ha hagut moments en els quals les diferències foren molt profundes, però també els moments d'apropament, que

⁷ DENZINGER, Heinrich i HÜNERMANN, Peter, *El magisterio de la Iglesia Enchiridion symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, Herder, Barcelona, 2006, pàg. 162-163.

⁸ http://es.wikipedia.org/wiki/Concilio_de_Calcedonia en línia, consulta novembre 2014.

⁹ AA.VV; *Un altre Egipte. Col·leccions coptes del Museu de Louvre*, Fundació La Caixa, Barcelona, 2011, pàg. 14.

acabaren en la butlla “*Cantate Domino*” que sorgí en el Concili de Florència (XVII Concili ecumènic), 26 de febrer-agost de 1445:

*“...Después de difíciles negociaciones, se redactó el 28 de junio de 1439 el decreto sobre las unión con los griegos, que se firmó el 5 de julio y se publicó al día siguiente. Después, el 22 de noviembre de 1439, vino la unión con los armenios. El decreto para los jacobitas (la bula, extrañamente, habla siempre de jacobinos), que selló la unión con los coptos, fue publicado el 4 de febrero de 1442. El concilio fue trasladado a Roma, al palacio de letrán, el 26 de abril de 1443, y en dos sesiones (30 de septiembre de 1444 y 7 de agosto de 1445) decidió la unión con otros orientales: con los sirios de Mesopotamia, con los caldeos y con los maronitas de Chipre”.*¹⁰

¹⁰DENZINGER, Heinrich i HÜNERMANN, Peter, *El magisterio de la Iglesia Enchiridion symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, Herder, Barcelona, 2006, pàg. 438.

2. La icona

2.1. Definició d'icona

*“Etimológicamente el término icono proviene de la palabra griega “eikón-eikónos” imagen, representación... Término ortodoxo; sirve en ruso para denominar imágenes de Jesucristo, la Virgen o de los santos, pintadas sobre placas de madera y lujosamente enmarcadas”.*¹¹

Més endavant, en l'imperi bizantí el terme es va emprar per referir-se a qualsevol imatge cristiana sagrada, qualsevol que fos el material i tamany en què hagués estat realitzat. Avui en dia s'aplica a les imatges cristianes pintades a sobre d'una taula a l'estil bizantí. Endemés, podem dir que la icona és no sols una manifestació artística sinó també una manifestació religiosa. La icona revela una finalitat distinta: representar un ésser o un esdeveniment que pel seu caràcter sagrat està fora del món visible, és a dir, fora del temps i de l'espai reals. La persona que mira una icona no només hi ha de veure un plaer estètic sinó una elevació mística. Com diu el pare Lázaro Albar en el seu llibre “La belleza de Dios” : *“La revelación de Dios no es sólo para el oído humano (cuando escuchamos su Palabra), sino igualmente para el ojo (cuando contemplamos el mundo de los iconos).*¹² També podem afegir una altra definició dita per Dionisio el Areopagita: *“Los iconos son representaciones visibles de realidades misteriosas y sobrenaturales”.*¹³ Hi ha una altra definició, que tal volta que reuneix el que tothom entén quan es parla d'una icona: *“...el término icono se reserva para una clase de pintura, frecuentemente portátil, de género sagrado, hecha sobre una placa de madera con una técnica especial y de acuerdo con una tradición secular.”*¹⁴

Però veure, pregar amb una icona, vol dir estar obert a la Transcendència. El que nosaltres entenem amb la visió d'una imatge és molt poc amb referència al que l'autor ens ha volgut transmetre. *“La imagen de un icono no se le ofrece a un espectador cualquiera, sino a un espectador-creyente. Por eso debe producir en él no sólo un placer estético, sino también una elevación mística.”*¹⁵

¹¹ AA.VV, *Enciclopedia Universal Ilustrada Espasa, Tomo XXVIII*, Espasa, Barcelona, 1954, pàg. 845.

¹² ALBAR MARÍN, Lázaro, *La belleza de Dios*, Desclée de Brouwer, Bilbao, 2001, pàg. 13.

¹³ DONADEO, Sor María, *El icono imagen de lo invisible*, Narcea, Madrid, 1989, pàg. 7.

¹⁴ ALBAR MARÍN, Lázaro, *La belleza de Dios*, Desclée de Brouwer, Bilbao, 2001, pàg. 15

¹⁵ DE VILLALOBOS, Maria Luisa, *Introducción al mundo de los iconos*, PS Editorial, Madrid, 2000, pàg. 11.

El que volem dir, és que s'estableix un vincle molt fort entre l'espectador i l'obra. Un vincle que transmet molta més informació del que sovint podem entendre. Aquesta química que hi ha, s'ha de poder traduir amb coses pràctiques a la vida de cada un dels espectadors. Aquesta reacció que sorgida després de la pregària i contemplació dependrà del tarannà de cada un. Això sí, tal volta quan el que mirem és vist amb els ulls del cor, es veu més enllà del mateix objecte físic. Quan a una persona se li explica com cal l'obra d'un autor, aquesta entén molt més el contingut de l'obra que no pas algú que no sap el rerafons ni de l'autor ni de l'obra.

*“...Deberán ser imágenes sin referencia a la historia y menos al artista que los pinta; imágenes más en contacto con el mundo trascendente que con la humanidad viviente, imágenes capaces de evocar la existencia sobrenatural de los modelos sagrados, y de canalizar la “energía divina” de la que los iconos son receptáculos”.*¹⁶

Molt probablement, en sentir a parlar de la paraula “icona”, la gent sol relacionar-ho amb la religiositat del món ortodox, pròpia dels països cristians de l'est d'Europa (Rússia, Ucraïna,...), o de Grècia; però nosaltres parlarem d'una icona d'un altre país mediterrani, no massa conegut per les seves icones. Parlem d'Egipte. De l'Egipte Copte, que és com s'anomena als cristians del país. Veurem que si bé hi ha elements comuns entre l'un i l'altre, la dominació musulmana d'Egipte va fer que el cristianisme quedés un poc diluït i emmarcat dins unes coordenades residuals del país. Cosa que no va passar amb la resta de països on el cristianisme seguí emprant les icones com a mitjà de devoció religiosa i popular.

Per tant, cal situar el cristianisme dins del context d'Egipte i en concret en el segle VI-VII dC, que és quan s'ha datat aquesta icona de la qual estem parlant. Dins del monaquisme tan florit en aquelles terres bíbliques, no deixa de sorprendre que aquest tipus de vida monacal, certament solitària, recolzada a vegades pel fet comunitari, estigués present als dos costats de la Mediterrània: a Europa i a Àfrica.

2.2. Funció d'una icona

“Sus funciones son múltiples: sirve a la piedad pública y a la privada como punto de acogida de la oración, pero también se le atribuye la virtud de complementar la enseñanza del evangelio y abrir al fiel una ventana al mundo divino. Además es indispensable para la celebración de las funciones

¹⁶ PLAZAOLA ARTOLA, Juan, *Historia del arte cristiano*, (Manuales de Teología), BAC, Madrid, 2001, pàg. 58.

*religiosas y, después de la iconoclasia, se le consideraba estrechamente ligado al personaje que representaba”.*¹⁷

L’origen de la icona deriva de l’antiguitat, quan es pintaven els personatges venerables i la qual cosa servia per retre'ls els honors i dirigir-los les oracions corresponents. Les primeres imatges cristianes es remunten al primer terç del segle III i, en la major part, es troben en les catacumbes i baptisteris.

Troben també una altra funció: *“Después de bendecido, el icono es un sacramental, es decir, un signo de gracia, no como los sacramentos que son eficaces en virtud de la institución de Cristo, sino por el poder y la oración de la Iglesia. Por lo tanto es una ayuda para la vida espiritual del cristiano que los usa con fe y con respeto”.*¹⁸

Veiem que tots els llibres que hem consultat arriben a la mateixa conclusió: la icona és una eina més per establir la relació entre l’home i el Transcendent. Com molt bé diu el sacerdot holandès Henri J.M. Nouwen en el seu llibre “La belleza del Señor”:

*“Los iconos están creados con un solo fin: el ofrecer acceso, a través de la puerta de lo visible, al misterio de lo invisible. Los iconos están pintados para llevarnos a la habitación interior de la oración y colocarnos cerca del corazón de Dios. [...] Al principio se manifiesta como algo rígido, sin vida, esquemático y triste. No se nos revelan a primera vista. Solo gradualmente después de una presencia paciente y orante empiezan a hablarnos. Y cuando hablan, lo hacen más a nuestros sentidos interiores que exteriores. Hablan al corazón que busca a Dios”.*¹⁹

2.3. Estructura d’una icona

*“Los iconos son de dimensiones muy diversas aunque éstas no suelen ser muy grandes. El más corriente es el de tabla suelta, bien para ser expuesto aisladamente, bien para ser embutido en un iconostasio. Los hay también en forma de díptico, de dos tablas que se cierran, y en forma de tríptico, es decir, de tres tablas.[...]Iconostasio consiste en una especie de mampara o cancel de madera que, en las liturgias orientales, separa en determinados momentos a los celebrantes principales del pueblo”.*²⁰

¹⁷ AA.VV; *El mundo del icono. Desde los orígenes hasta la caída de Bizancio*, San Pablo, Madrid 2002, pàg. 9.

¹⁸ DE VILLALOBOS, Maria Luisa, *Introducción al mundo de los iconos*, PS Editorial, Madrid, 2000, pàg. 18.

¹⁹ NOUWEN, Henri, *La belleza del Señor. Rezar con los iconos*, Narcea, Madrid 2000, pàg. 13, 14.

²⁰ DE VILLALOBOS, Maria Luisa, *Introducción al mundo de los iconos*, PS, Madrid, 2000, pàg. 25.

Amb aquesta cita, veiem que al llarg de la història de l'art, que sovint pot confondre's amb la de la religió, se'ns ha clarificat quin pot ser el lloc que ha d'ocupar la icona dins el conjunt de l'art religiós. Emperò, com bé ens diu la mateixa autora:

“A veces los iconos se recubren con una cubierta metálica, que puede ser de oro o plata con adornos de perlas y piedras preciosas. El motivo, al parecer, era honrar al icono[...]Si sólo recubre el borde del icono se denomina “basma”; si tapa toda la superficie, excepto la figura de la imagen, se llama “riza”; si cubre incluso la imagen, dejando sólo al descubierto las cara y las manos, recibe el nombre de “oclad”.”²¹

Tot i això que acabem de llegir, la icona de Crist i Mena, que és el que a nosaltres ens ocupa, no és d'aquest tipus. Seria més bé semblant a les representacions funeràries d'Egipte:

*“...parece derivar directamente de los retratos funerarios hallados en los cementerios de Egipto, donde era costumbre, derivada de su ancestral pasado, enterrar a los muertos envueltos en un sudario y cubrir la parte correspondiente al rostro con una tablilla en la que aparecía pintada la efigie del fallecido.[...] al estar pintados sobre tabla, presentan las caras con los ojos muy abiertos que miran fijamente al frente, tendencia a la asimetría y frontalidad más aparente que real. En definitiva, una serie de rasgos que convergen en un único objetivo: lograr que la imagen del representado tenga un profundo carácter de trascendencia”.*²²

Veient, admirant i observant una icona podem fàcilment veure en quantes parts la podem dividir. Sempre hi haurà una figura central (o figures centrals) envoltades d'algun tipus de paisatge. Sovint, i a causa del pas del temps i a la inadequada conservació de molts d'ells, aquest entorn de la icona ha desaparegut o bé costa d'identificar el que l'artista ha volgut representar. Això vol dir, no obstant, que el que és important és sempre la figura central, on el paisatge o el que el rodeja no té més valor que el d'envoltar i acompanyar la figura.

*“La búsqueda de la intemporalidad y de espiritualidad hace que el pintor de iconos renuncie a la idea de espacio real, tan evidente en la pintura clásica y renacentista.[...]El pintor de iconos hace emerger las figuras de un fondo totalmente plano. La nueva perspectiva que utiliza es inversa, es decir, el centro no radica en los ojos del observador, sino en la propia imagen; y además, es jerárquica, lo que implica que las figuras no son más grandes o más pequeñas, comparadas entre sí, en función de la distancia, sino en función de la jerarquía que suponían las realidades representadas según la concepción del iconógrafo”.*²³

²¹ IBID, pàg. 25.

²² IBID, pàg. 55.

²³ IBID, pàg. 13-14.

Com podem veure en un altre autor, en aquest cas Sor Maria Donadeo, monja en el monestir rus de Roma, en el seu llibre “El icono. Imagen de lo invisible” ens comenta alguna cosa referent al que ella anomena la perspectiva. I ens diu:

*“La perspectiva es en su mayor parte inversa y contribuye a esa armonía del conjunto típica de los iconos: las líneas de perspectiva no se encuentran en un punto de fuga detrás de la imagen, sino delante. [...]La construcción geométrica de la figura o de la escena representada en el icono es fácilmente reconstruible: cuadrado, rectángulo (en las figuras de pie es la suma de tres cuadrados superpuestos) triángulo, circunferencia son los soportes quizá no advertidos en una primera mirada pero fácilmente reconstruibles y que dan armonía al conjunto”.*²⁴

2.4. Mètode d'elaboració d'una icona

Com podem imaginar-nos, cada escola artística té el seu mètode particular. Malgrat això, hi ha algunes pautes comunes a l'hora d'elaborar i /o fer una icona. “... se dice con mayor propiedad en vez de pintar un icono, escribir el icono; por eso se llama iconógrafo al que los hace”.²⁵

1. Triar una taula de fusta resistent i seca d'uns 15-20 mil·límetres de gruix. Si la icona que s'ha d'escriure ha de ser molt gran, s'aferren un parell de taules.
2. Aferrar una tela blanca fina i neta a la taula. Pintar-la de blanc emprant una cola anomenada “leukas”.
3. Una vegada fixada la tela, l'iconògraf la polia amb una pedra tosca.
4. Una vegada feta la preparació de la taula l'artista recitava la oració següent abans d'agafar el pinzell: “*Tú, Dueño divino de cuanto existe, ilumina y dirige el alma, el corazón y el espíritu de tu servidor; lleva sus manos para que puedan representar digna y perfectamente tu Imagen, la de tu santa Madre y la de todos los Santos para gloria, alegría y embellecimiento de tu Santa Iglesia*”.²⁶
5. Es realitzava suaument el dibuix, bé calcant-lo o bé dibuixant-lo directament.
6. Posteriorment, es feien unes ratlles dels contorns amb color vermell.
7. Fet el dibuix s'aplicaven els colors. No solien ser més de 10 pigments d'origen animal o vegetal. Els més emprats eren: ocre, vermell cinabri, verd, blau, porpra, escarlata, blanc i or.

²⁴ IBID, pàg. 53-53.

²⁵ IBID, pàg. 45.

²⁶IBID, pàg. 31.

8. Perquè quedés el color fixat a la taula, solia emprar-se ou amb un 30% de cola fina.
9. Per acabar, es cobria la pintura amb un vernís fet amb oli i resines anomenat “olifa”.
Tenia dues finalitats: protegir la pintura de la humitat i donar brillantor i solidesa als colors.

2.5. Simbologia dels colors²⁷

Groc	S'aplica a la llum, resplendor, raig del sol, ingravidesa i a la immaterialitat. Color de la glòria i resplendor de Déu.
Blau (marí o cel)	Color del cel, l'horitzó i la mar. Desprèn una sensació de profunditat. És el color de la nit estrellada que rodeja el Pantocràtor. El mantell blau de Jesucrist ens recorda la seva naturalesa humana. És el color de la fidelitat a la veritat revelada.
Blanc	És el color de la puresa i la innocència, de la llum eterna, de la il·luminació interna. Pot ser el color del dol amb esperança.
Gris	Mescla de blanc i negre en parts iguals. És el color de la resurrecció dels morts. Per això Jesús, com a jutge dels morts, sol vestir de gris.
Ocre	És el color de la cosa terrenal, de la tardor, del cos humà tret de la terra i que ha de tornar a ella. Simbolitza la humilitat i la pobresa.
Negre	És el color oposat al blanc. Pot significar la carència total o la plenitud. Sovint té una significació negativa: nit, destrucció, mort, el no res. És el símbol del dol sense esperança.
Porpra	Format pel vermell i el blau, és el color de la reflexió, de la mesura, de l'equilibri entre cel i terra, de la compassió i de la intel·ligència, amor i saviesa. És el color de la culminació del sacrifici de Jesús (és el color de l'Advent i de la Quaresma).
Vermell	Simbolitza el color de la calidesa, de la força, de l'amor diví, del foc i de la sang. Té una significació de poder.
Verd	És un color humà, de la contemplació i de l'esperança en la resurrecció. Participa de la divinitat (blau i groc) i de la cosa terrenal (paisatge, flora, terra..)

2.6. Problemàtica de les icones al llarg del temps

Pràcticament des dels primers moments del cristianisme hi va haver representacions religioses.

²⁷ IBID, pàg. 23-24.

*“Los cristianos de los primeros siglos habían manifestado su oposición a las representaciones de la divinidad, que consideraban como ídolos. Sin embargo, desde el siglo III, las catacumbas fueron decoradas con representaciones de personajes y de escenas de las Escrituras. Cristo ocupaba en ellas un lugar eminente”.*²⁸

Posteriorment, en expandir-se per dins el món de l’Imperi Romà, evidentment va anar enriquint-se de les particularitats estilístiques del lloc. En el segle VI i VII com bé ens diu l’autor abans esmentat: “ *...el monaquismo tuvo una vida increíblemente floreciente por todo el valle del Nilo y los oasis y desiertos de Arabia y Libia.* ”.²⁹

Tota aquesta pau política i social fa que d’una manera senzilla hi hagi una certa esplendor de l’art. Però, d’una forma un tant sobtada, hi ha un moment que fa que totes les imatges hagin de ser destruïdes.

*“La disputa sobre las imágenes ocupa el primer plano en el imperio bizantino durante más de un siglo (726-843) [...] La tradición bizantina concede a las imágenes una función pedagógica. Son “sermones silenciosos”, “libros para analfabetos”. Se las venera como si fijaran la presencia de aquel o de aquella que representan. Algunos empiezan a preocuparse y hablan a propósito de los “iconos” como imágenes de superstición y hasta de idolatría”.*³⁰

*El año 726, el emperador León III el Isáurico, destruye una imagen de Cristo muy venerada que se encuentra encima de la puerta de su palacio de Constantinopla. Es el comienzo de aquella política iconoclasta (de destrucción de imágenes) que prosigue el emperador a pesar de los motines populares y la resistencia de los monjes”.*³¹

*“Los historiadores no han llegado a la unanimidad sobre las razones que movieron al emperador León III, el Isáurico a decretar la eliminación de las imágenes en su Imperio. Es posible que le movieran motivos de orden religioso, pero también político, como pudo ser el deseo de dar cohesión a los diversos territorios de un imperio donde conservaba su fuerza el aniconismo islámico. Tal vez quiso menoscabar el predominio popular de los monjes [...] para apoderarse de las riquezas de los monasterios.”*³²

Més tard es convoca un concili a la ciutat de Nicea (787) on es van fixar les normes no sols del culte a les imatges sinó també de l’estètica cristiana. Vers l’any 843 tornarà el culte a les imatges on s’arriba a una curiosa afirmació, que explica el perquè de les imatges dins el món ortodox:

²⁸ COMBY, Jean, *Para leer la historia de la Iglesia. De los orígenes al siglo XV*, 12 edición Verbo Divino, Pamplona, 2002, pàg. 132.

²⁹ IBID, pàg. 7, 38.

³⁰ IBID, pàg. 19, 132.

³¹ IBID, pàg. 19, 132.

³² IBID, pàg. 7, 56.

*“Fue Teodoro Estudita quien desarrolló la teología ortodoxa del culto a las imágenes, insistiendo en que el culto no recae sobre la imagen material, sino sobre la persona de aquel a quien la imagen representa. Desde entonces, puede decirse que el cristiano oriental debiera orar delante del icono como delante del mismo Cristo[...] Esta presencia confiere al icono una especie de energía sobrenatural que hace de él algo parecido a un sacramental”.*³³

³³ IBID, pàg. 7, 57.

3. Icona de Crist i Mena

3.1. Qui és Mena?³⁴

Segons José Mª Montes, autor del llibre “*Los santos en la historia. Tradición, leyenda y devoción*”, ens comenta:

*Menas (fallecido en 296, mártir en Frigia (fiesta litúrgica el 11 de noviembre). Según antiguas tradiciones, Menas, de procedencia egipcia, era un soldado romano con el grado de centurión. Tras enrolarse en una campaña en Frigia (Turquía), abandonó el ejército al leer el decreto de persecución contra los cristianos, promulgado por el emperador Diocleciano. Tras retirarse a la soledad para vivir como un ermitaño, los paganos encontraron su escondrijo y lo decapitaron, según unos en Frigia, según otros en Egipto. Su cuerpo fue subido a un camello; donde éste se paró, fue sepultado. En esa zona, cerca de Alejandría, se construyeron varias iglesias y monasterios, llegando a ser centro importante de peregrinación cristiana, lugar que ha sido llamado el “*Lourdes de la iglesia primitiva*”.*

Sant Mena

*Se le suele representar vestido de militar, como jinete, con los brazos extendidos, junto a una yunta de camellos arrodillados a sus pies. Es el patrono de los mercaderes y caravaneros, protector de inocentes y de los trasplantes de órganos, invocado en casos desesperados y para encontrar objetos perdidos”.*³⁵

Per una altra banda hem trobat una pàgina d'internet, en concret la de la parròquia de Sant Menat a la localitat de Sentmenat de Barcelona (del sant en ve el nom) on se'ns presenta una altra informació referent al sant.

³⁴ Hem trobat distintes formes d'anomenar a Mena: Minas, Mina, Mena, Menna, Mennas,...

Nosaltres hem optat per la forma Mena en tot el treball, ja que d'acord a la llegenda, la mare li va posar el nom perquè va sentir una veu que li deia AMEN.

³⁵ MONTES, José María, *Los santos en la historia. Tradición, leyenda y devoción*, Alianza Editorial, Madrid, 2008, pàg. 373.

“Sant Mena era considerat el sant més conegut a Orient i a Occident a causa dels molts miracles que es realitzaven per la seva intervenció a partir de les pregàries que se li dedicaven. Això és evident gràcies a les nombroses ampolletes de fang amb el seu nom gravat trobades en prospeccions dutes a terme per arqueòlegs de diversos països arreu del món: Heidelberg a Alemanya, Milà a Itàlia, Dalmàcia a Croàcia, Marsella a Occitània (actualment França), Dengela al Sudan i Jerusalem a Palestina, per exemple. Els visitants d'aquestes ciutats, i d'altres, solien comprar-hi aquestes ampolletes, que per regla general contenien oli o aigua per a les benediccions, i després les portaven als seus parents. Sant Mena nasqué a Egipte l'any 285, a la ciutat de Nicerous, situada a la vora de Memphis. Els seus pares eren vertaders cristians ascètics. El nom del pare era Audox, i el de la mare, Eufèmia. En el dia de Santa Maria, la seva mare estava pregant, amb llàgrimes als ulls, davant d'una icona de la Mare de Déu demanant-li que Déu la beneís amb un fill. En aquell moment senti ben clarament un so: "Amén", i per això va posar el nom de Mena al fill que nasqué al cap de nou mesos.

Àmfora per l'oli sagrat

el dia de Santa Maria, la seva mare estava pregant, amb llàgrimes als ulls, davant d'una icona de la Mare de Déu demanant-li que Déu la beneís amb un fill. En aquell moment senti ben clarament un so: "Amén", i per això va posar el nom de Mena al fill que nasqué al cap de nou mesos.

El seu pare, governador d'una de les províncies d'Egipte, morí quan Mena tenia catorze anys. Als quinze s'allistà a l'exèrcit, i pel seu origen li concediren un alt rang, destinant-lo a Algèria. Tres anys més tard deixà l'exèrcit pel seu vehement desig de dedicar la vida sencera a Jesucrist, i es dirigí al desert per tal de poder viure amb més autenticitat la seva vocació. Després d'haver passat cinc anys vivint com un ermità veié en una revelació els àngels que coronaven els màrtirs de corones atractives, i sentí moltes ganes de reunir-s'hi. Mentre ho estava pensant, va sentir una veu que deia : "Beneït siguis, Abba Mena perquè has estat cridat per a la via pietosa des de nen. Se't concediran tres corones immortals; una pel teu celibat, la segona pel teu ascetisme i la tercera pel teu martiri". Els assassins del sant intentaren cremar les seves relíquies, però no ho pogueren aconseguir. Els creients posaren el seu cos dalt d'un camell i es dirigiren al desert occidental. En un punt donat, el camell s'aturà i la gent no pogué obligar-lo a continuar, per més que ho intentessin. Just allà, a la vora d'un pou l'enterraren. Aquest lloc és el seu actual monestir, al final del llac Mareotis, no gaire lluny d'Alexandria.

Resulta que, mentre un pastor deixava pasturar al seu ramat en aquella zona, un xai malalt caigué en aquell terreny. Mentre s'esforçava per aixecar-lo de nou, les seves nafres es curaren. La notícia s'estengué ràpidament, i els malalts que vingueren al lloc es recuperaren de les seves malalties, fossin les que fossin, simplement ajaient-se a terra. Durant aquell temps, la filla del rei Zinon, la seguidora de Crist, agafà la sarna. Els seus consellers li suggeriren que visités aquell lloc i així ho va fer. A la nit aparegué el sant a la nena i li informà que el seu cos estava enterrat en aquell lloc. A l'endemà, s'aixecà, es banyà en el pou i fou curada. Ella explicà la seva visió de sant Mena als seus servents, i que ell l'havia curada.

El rei Zenon ordenà immediatament que el cos del sant fos desenterrat i que es construís en aquell lloc una església. A més, també ordenà que s'hi edificés una gran ciutat i que li possessin el nom del sant. Malalts d'arreu del món solien visitar la ciutat i es curaven per la intercessió de sant Mena, en executar-se els miracles. La Sra. Bucher relatà que començaren a destruir la ciutat, i els seus habitants foren degradats després de la conquesta àrab. Durant l'època d'Aarun al-Rasid, els bàrbars atacaren la ciutat i en cremaren gran part. A l'època d'al-Mamun, ordenà que fos totalment destruïda, i després emprà les nombroses columnes de marbre per a construir el seu palau i mesquites. Fou en el segle XX que les

missions internationales començaren a cercar la ciutat i l'església. Les restes, sens dubte, demostren la glòria del passat copte".³⁶

Ambdues històries presenten moltes similituds referents al personatge Mena. El que coincideix ens dona força informació sobre ell. Aquest sant, dins del món copte, rebé culte ben aviat. Prova d'això és la seva reproducció en el monestir de Baouit.

“Le monastère de Baouit est situé sur la rive gauche du Nil non loin de l'antique ville romaine d'Antinoé et du célèbre site de Tell el-Amarna, à environ vingt-huit kilomètres au sud d'El-Ashmounein”.³⁷

Situació del monestir de Baouit

3.2. El monaquisme.

És innegable la importància que aquest moviment ha tingut dins del món de l'església. Hi ha testimonis ja en el segle II:

“ Para el siglo II y III, los testimonios son cada vez más numerosos sobre hombres y mujeres que escogen el camino del ascetismo y de la castidad [...] Algunos habrían escogido la castidad por disgusto ante la inmoralidad del ambiente; para las mujeres, la virginidad podía ser una manera de liberarse de la sujeción social que era el matrimonio, el punto de partida de una emancipación.[...] Con la paz de la iglesia desaparece la eventualidad del martirio[...] No faltan quienes desean llevar una vida cristiana más fervorosa, menos metida en las preocupaciones del mundo. Y se van al desierto. Ese es el origen del monaquismo”.³⁸

Sorgeixen dos moviments referents al monaquisme. Un, que fa referència a aquestes persones que volen fer el procés totalment aïllats, que són els anomenats

³⁶ <http://webs.sentmenat.com/parroquia/cat/index.htm> (en línia). Consulta novembre 2014.

³⁷ RUTSCHOWSCAYA, Marie-Hélène, *Le Crist et l'abbé Ména*, Éditions de la Réunion des musées nationaux, Paris 1998, pág. 9: *El monestir de Baouit està situat sobre la riba sud del Nil no lluny de l'antiga ciutat romana de Antinoé i de la cèlebre ubicació de Tell el-Amarna, a prop de vint-i-vuit quilòmetres al sud d'El-Ashmounein.*

³⁸ IBID, pág. 19, 87-88.

ermitans o anacoretas; i els que viuen en comunitat i tenen a la seva disposició uns llocs per a compartir, des del menjar fins a la pregària, que són els cenobites.

*“R.G. Coquin distingue tres formas monásticas: el monaquismo errante o eremitismo (a menudo mal visto por la jerarquía religiosa; pues escapan de todo control), el anacoretismo o monaquismo de tipo antoniano (un “Anciano” guía de los monjes como en Kellia) y el cenobitismo o monaquismo pacomiano (que está regido por reglas muy estrictas). El eremitismo fue a menudo practicado por aquellos que, después de haber vivido “en las montañas como bestias” dieron origen a la fundación de monasterios. Estos monasterios son conocidos por la literatura y nos han dejado pocas reminiscencias: las ermitas se construyen en chozas donde no hay nada o bien ocupan infraestructuras naturales. El anacoretismo y cenobitismo (que no sobrevivió a la conquista árabe) han dado lugar a conventos de los cuales algunos han llegado a nuestra época”.*³⁹

Jean Comby a la seva *“Historia de la Iglesia”*, obra ja esmentada en aquest treball, ens indica el referent següent al monaquisme:

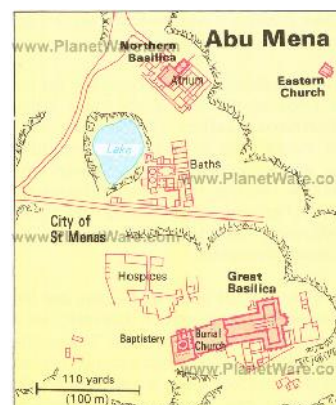
*“Este monaquismo primitivo se extiende rápidamente por Egipto, Palestina, Siria y Mesopotamia. No tiene formas jurídicas muy concretas. El candidato se pone bajo la dirección de un maestro espiritual, un padre o un abad, hasta poder volar por sus propias alas. El eremitismo se convierte en una competición ascética [...] En efecto, este monaquismo atestigüa un cristianismo popular. Pone el acento en la lucha contra los demonios[...] intenta volver a la humanidad al estado anterior a la caída original”.*⁴⁰

3.3. Lloc on podem veure la icona

Tal com hem dit anteriorment, aquesta icona estava originàriament en el monestir de Baouit, a Egipte.

“Les témoignages des textes font remonter vers 385-390 la fondation du monastère de Baouit par le moine Apollo (306/308-395)[...] Avant sa mort, la communauté s’était déjà rapidement agrandie et devait offrir des structures très organisées. [...] Comme pour toutes les fondations chrétiennes d’Égypte, l’apogée doit se situer aux VIe et VIIe siècles, car, d’après La Vie de l’abbé Daniel, qui visita le monastère au VIe siècle, on comptait cinq mille moines.

La décadence semble commencer au cours du VIIIe siècle en raison des lourdes taxes pesant sur les non musulmans, qui poussent de nombreux chrétiens à se

Situació de les basíliques i llocs de culte

³⁹ MANGADO ALONOS, Mª Luz, *El Nilo cristiano. Relaciones y tradiciones orientales en el cristianismo occidental*, Verbo Divino, Estella 2012, pàg. 55.

⁴⁰ IBID, pàg 28, 88.

convertir à l'islam. Le monastère s'ensable peu a peu pour disparaître définitivement dans le courant du XIIIe siècle.⁴¹

No serà fins a principis del segle XX, que d'una forma més o manco fortuïta, un arqueòleg francès anomenat Jean Clédât troba coses:

*“La découverte en incombe à l'archéologue français Jean Clédât (1871-1943). Nommé membre de l'Institut français d'archéologie orientale du Caire (IFAO) en 1900, il est envoyé à Meir pour faire le relevé des tombes peintes et sculptées de la nécropole du Moyen Empire. Il en profite pour prospecter la région. Il fait des relevés d'inscriptions et repère des sculptures remployées. Dans le petit village moderne de Baouit ainsi que dans la village de Dashlout, éloigné de deux kilomètres, les portes des mosquées étaient ornées de tympans et de frises qui appartenaient manifestement à des édifices chrétiens ; de même, dans une paroi de la maison de l'omdeh (chef du village) de Baouit étaient insérés deux piliers qui devaient servir à l'origine de jambages de porte. De plus, de nombreux vestiges étaient acheminés au musée de Guizeh, provenant des trouvailles fortuites faites par les chercheurs de seabkh (engrais) qui les revendaient sur le marché de l'art. Aussi l'attention de Jean Clédât fut-elle attirée par des pans de murs émergeant des sables et recouverts de peintures représentant des scènes religieuses. Après bien des difficultés, il obtint en 1901 l'autorisation de fouille. Quatre campagnes se succéderont sur le site de 1901 à 1903. Dès 1901, il fut rejoint par Émile Chassinat, directeur de l'IFAO, et par Charles Palanque, membre de l'IFAO ; en 1913, les fouilles furent confiées à Jean Maspero, membre de l'IFAO, Jean Clédât ayant été nommé à cette époque directeur du musée d'Ismaïliah et des fouilles de la Compagnie du Canal de Suez. La guerre de 1914 interrompit définitivement les fouilles françaises. Quelques sondages furent effectués en 1976, 1984 et 1985 par le Service des antiquités de l'Égypte qui mit au jour des peintures aussitôt transférées au musée copte du Caire. On estime actuellement que seulement de 5 à 10% environ du site a été fouillé.*⁴²

⁴¹ IBID, 27, 12: Els testimoniatges dels texts situen cap a l'any 385/390 la fundació del monestir de Baouit pel monjo Apollo (306/308-395). [...] Abans de la seva mort, la comunitat havia augmentat ja ràpidament i havia d'oferir estructures molt organitzades.[...] Així com per a totes les fundacions cristianes d'Egipte, l'apogeu ha de situar-se en els segles VI i VII, perquè, segons “La Vida de l'abat Daniel”, que va visitar el monestir en el segle VI, es contaven a cinc mil monjos. La decadència sembla començar en el curs del segle VIII a causa de les taxes pesades que són un pes per als no musulmans, la qual cosa empeny a nombrosos cristians a convertir-se en l'Islam. El monestir va desaparèixer a poc a poc per fer-ho definitivament en el transcurs del segle XII.

⁴² IBID, 27, 10: El descobriment correspon a l'arqueòleg francès Jean Clédât. Nomenat membre de l'Institut Francès d'Arqueologia Oriental del Caire (IFAO) en 1900, és enviat a Meir per fer la relació de les tombes pintades i esculpides a la necròpolis de l'Imperi Mitjà. Aprofita per explorar la regió. Fa relacions d'inscripcions i repara les escultures reutilitzades. En el petit poble modern de Baouit així com en el poble de Dashlout, allunyats per dos quilòmetres, les portes de les mesquites van ser adornades de timpanes i de frisos que evidentment pertanyien a edificis cristians; de la mateixa manera, en una paret de la casa de l'omdeh (cap del poble) de Baouit van ser inserits dos pilars que havien de servir al principi de brancals de porta. A més, els nombrosos vestigis van ser guardats en el museu de Guizeh, provinint de troballes fortuïtes fetes pels buscadors de seabkh (abonament) que revenien en el mercat de l'art. L'atenció de Jean Clédât també va ser atreta per panells de paret que emergien de la sorra i estaven recoberts amb pintures que representaven escenes religioses. Després de moltes dificultats, va obtenir en 1901 l'autorització d'excavació. Quatre campanyes se succeiran sobre el lloc del 1901 al 1913. A partir de 1901, se li va unir Émile Chassinat, director de l'IFAO, i Charles Palanque, membre de l'IFAO; en 1913, les excavacions van ser confiades a Jean Maspero, membre de l'IFAO, essent Jean Clédât nomenat en aquella època directiu del museu de Ismaïliah i de les excavacions de la companyia del Canal de Suez. La

Després de conèixer l'origen de la troballa de la qual estem parlant, queda saber on hem d'anar per veure-la in situ. Aleshores, hem de traslladar-nos al Museu del Louvre, a París (França).

Una cosa que ens cridarà sens dubte l'atenció és descobrir que en el mateix plànol que pot aconseguir-se a l'entrada del museu, apareix aquesta obra assenyalada com una de les peces que s'han de veure. Per poder gaudir-la ens hem de dirigir cap a la secció de l'antic Egipte, en concret cap a la zona de l'Egipte copte. Allà hi trobarem les indicacions pertinents per arribar fins a la sala on s'han arplegat totes les troballes del que fou monestir de Baouit. Darrera d'un vidre transparent hi trobarem la nostra icona.

3.4. Anàlisi de la icona

Tal volta, abans d'endinsar-nos a fer l'anàlisi de la icona, cal tenir present alguna de les característiques del que s'anomena art copte:

*“El arte de los coptos es un arte étnico religioso, que subsiste después de la invasión árabe en el año 641 d. C., y que guarda sus propias características especiales, incluso en la artesanía. [...] al principio se nota en el arte un respeto por las proporciones clásicas y la representación de la figura humana [...] los artistas coptos decoraban sus iglesias y conventos así como el interior de éstos, e incluso las celdas de los monjes, con iconos. Los temas más usuales eran los frescos de santos que rodean a la figura de Cristo o de la Virgen en los ábsides de las Basílicas. En la iconografía de la Virgen y de Cristo, rodeados de un nimbo (posible origen de la mandorla), ambos aparecen majestuosos y rígidos con poca variedad; sin embargo, los santos tienen rasgos distintivos”.*⁴³

*“Encontramos en las representaciones del arte copto una iconografía atrevida y original que, con el tiempo, llegó hasta penetrar en el lejano Occidente latino y orientar el arte de la Alta Edad Media europea.[...] La pintura copta presenta un proceso de esquematización análogo al de la escultura. [...] Es característica copta la desproporción entre las grandes cabezas con aureolas casi tangentes y los cuerpos cubiertos por un drapeado rígido. Estas figuras, fruto de una simplificación lienal depurada y de un evidente gusto por la simetría, están coloreadas –como todos los iconos coptos- con una gama cálida. Estas imágenes religiosas no pretenden ser un retrato del ser vivo histórico, sino una representación del espíritu, válida universalmente”.*⁴⁴

guerra de 1914 va interrompre definitivament les excavacions franceses. Alguns sondejos van ser efectuats en 1976, 1984 i 1985 pel servei de les antiguitats d'Egipte que van treure a la llum pintures de seguida traslladades al museu copte del Caire. Es considera actualment que només del 5 al 10 % dels voltants de l'indret ha estat excavat.

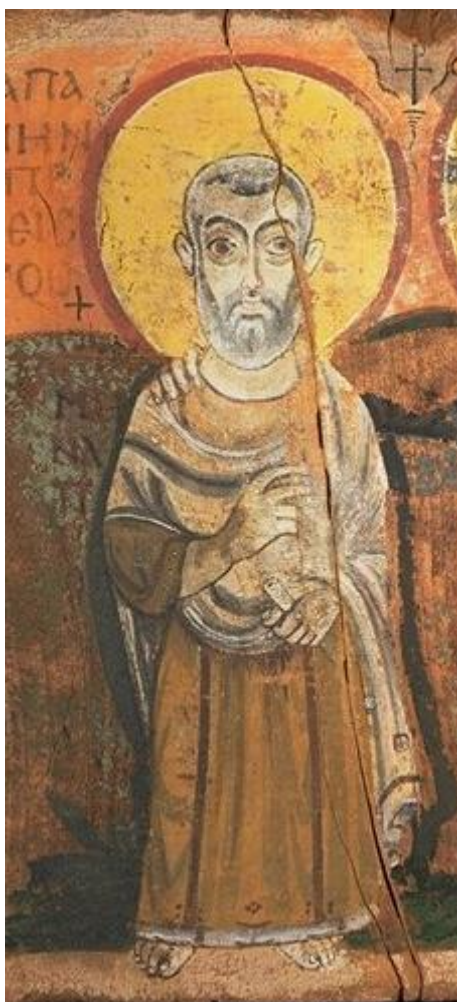
⁴³ RAMADAN, Yehia Youssef, *Los iconos coptos de Egipto: Estudio analítico y técnico. Memoria para optar al grado de Doctor*. Universidad Complutense de Madrid, Madrid 2005, pàg. 27.

⁴⁴ AA.VV., *Historia del Arte. Tomo III*, Salvat, Barcelona 1981, pàg. 58.

3.4.1 Material, mesures i forma

Les seves dimensions (57 x 57 x 2 cm) fan que des de qualsevol angle es pugui veure sense problemes. És de fusta de figuera, i com ens diu el llibre de la Sra. Rutschowskaya:

“La peinture est posée sur une grande plaque taillée dans du bois de figuier sycomore, essence locale largement répandue. L’objet est pratiquement complet. Seule la bordure gauche présente une longue échancrure dans sa moitié inférieure ainsi que quelques ébréchures à la partie haute, mais cela ne nuit aucunement à la lecture de l’oeuvre. Plusieurs fissures verticales dans le sens des fibres traversent toute la surface; quelques perforations parsèment également le tableau.”⁴⁵

Sant Mena

3.4.2. Mena a la icona. La figura

La figura de l'abat Mena, que apareix a la dreta de Jesucrist, és un poc més baix d'estatura que Jesucrist. Representa un home de pell més blanca que morena (tal volta més blanca del que podríem esperar d'un habitant de l'Egipte d'aquells temps). Una edat indeterminada, tal volta uns 40/50 anys de la nostra època ja que l'esperança de vida d'aquells temps no té res a veure amb l'actual. No presenta excessives arrugues a la cara, tot i que els seus ulls a la zona inferior estan envoltats d'unes grans ulleres donant-li una expressivitat força interessant. Uns cabells curts blancs amb la clenxa a un costat, amb un serrell curtet i una barba també blanca són els adornaments que porta a la cara. La cara, més allargada que rodona, transmet una sensació

⁴⁵ “La pintura és posada sobre una gran placa tallada en fusta de figuera de sicòmor, espècie local àmpliament difosa. L'objecte és pràcticament complet. Només el rivet esquerre presenta una escotadura llarga en la seva meitat inferior així com algunes esquerdes a la part alta, però això no perjudica de cap manera la visió de l'obra. Diverses fissures verticals en el sentit de les fibres travessen tota la superfície; algunes perforacions també cobreixen el quadre”.

d'estar davant d'una bona persona. Més endavant parlarem d'altres parts de la figura de Mena, al llarg d'aquest treball.

a) Ulls

Els ulls són sorprenentment grans:

Ulls

“La anatomía del cuerpo humano con sus proporciones no tiene gran importancia para los iconógrafos[...] no se quiere reproducir la naturaleza sino significar la realidad espiritual del hombre transfigurado. Por esto mismo se agrandan a veces los ojos, con la mirada fija en el más allá, a la vez que la frente ancha y alta acentúa el predominio del pensamiento

*contemplativo”.*⁴⁶

*“Para subrayar lo alejados que los personajes representados están de las contingencias terrenas había que desmaterializarlos sin alterar su belleza y armonía.[...] Los ojos se agrandan, mientras que las bocas se hacen más pequeñas, como también las cabezas, los pies y las manos”.*⁴⁷

*“ Los ojos son la expresión múltiple de nuestro ser; con ellos podemos ver, mirar, contemplar, dialogar, amar, sufrir, interiorizar, iluminar, celebrar, reir,.. [...] El ojo es universalmente símbolo de la percepción intelectual, del conocimiento, de la inteligencia y del espíritu”.*⁴⁸

Aquests ulls ens conviden a girar-nos per comprovar cap on es dirigeix la seva mirada. Amb sorpresa descobrim, que tal volta, ens estan mirant a nosaltres, o cap a la nostra direcció. Unes celles ben negres arquejades fan de contrapunt a la cara.

La mirada que presenta Mena, és una mirada tranquil·litzadora, que transmet allò que un guarda dintre d'ell, quan la pau i el bon estat d'ànim l'acompanya. Mena, sabent que Jesucrist està al seu costat, té i transmet la calma que l'evangelista Joan ens comenta: *“Jo sóc el cep i vosaltres les sarments. Aquell qui està en mi i jo en ell, dona molt de fruit, perquè sense mi no podeu fer res.”* (Jn 15, 5).

Altres persones que han pregat davant de la icona s'han vist atretes per la mirada de Mena. És una mirada de certa incredulitat, com si el que li està passant, aquesta trobada personal amb Jesús, no fos realitat, sinó senzillament una il·lusió. No m'acabo de creure el que m'està passant. Tardaré massa temps per pair el que significa la

⁴⁶ RAMADAN, Yehia Youssef, *Los iconos coptos de Egipto: Estudio analítico y técnico. Memoria para optar al grado de Doctor*. Universidad Complutense de Madrid, Madrid 4, pàg. 52-53.

⁴⁷ IBID 8, pàg. 42.

⁴⁸ SORAZU, Emeterio; OTERO Herminio, *La parábola del cuerpo: Gestos y actitudes para la expresión*, CCS, Madrid 1993, pàg. 104.

presència real de Jesús al meu costat. Alegria, incredulitat, ganes de poder contar als altres la seva experiència, satisfacció, goig, satisfacció personal, tantes i tantes emocions que el que ha de menester primer és posar en ordre els seus pensaments a veure si racionalment pot digerir el que li ha passat. Evidentment ens recorda el que ens diu Lluç en el seu evangeli en el cas de la dona que troba el dracma que havia perdut, comunicant-ho a totes les seves veïnades :

O bé, si una dona té deu monedes de plata i en perd una, ¿no encén una llàntia i escombra la casa amb tota cura fins que la troba? 9 I quan l'ha trobada, ¿no convida les amigues i veïnes dient-los: "Veniu a celebrar-ho amb mi: he trobat la moneda que havia perdut"?

»Igualment jo us dic que hi ha una alegria semblant entre els àngels de Déu per un sol pecador que es converteix Lc, 15, 8-10.

De la mateixa manera, la mirada de Mena ens vol transmetre aquesta alegria continguda per haver experimentat la presència de Jesús en la seva vida.

*"...El ojo se identifica con el corazón para designar al espíritu que comprende algo. El ojo revela al hombre interior, es la lámpara del cuerpo que, dejando pasar la luz divina impide la caída y permite admirar las más grandes obras de Dios..."*⁴⁹

Maria Arias Cabello és una jove de Màlaga que va anar a Taizé amb un grup de joves del Bisbat de Màlaga, i que va quedar enamorada de la icona. Prova d'això és que ha escrit un petit opuscle on parla de la seva experiència davant de la taula. Referent als ulls, a la mirada, ens diu:

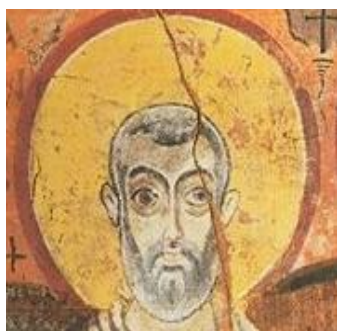
*"La mirada del abad, la forma de su rostro, su complexión transmite mirada de miedo, de sorpresa, de incertidumbre...podría representar perfectamente a cualquier hombre o mujer que en algún momento de su vida ha sentido miedo al verse en soledad, y rodeado únicamente de la presencia de Dios, ese miedo a lo desconocido, y a algo que nos sobrepasa"*⁵⁰

Veiem, per tant, una opinió certament distinta de la qual nosaltres hem comentat en aquest apartat, però que l'una no invalida a l'altra, sinó que la complementa. El que és important, és que l'autor de la icona, ha aconseguit transmetre amb els pinzells i el color, aquest estat peculiar en el qual entra la persona una vegada que se sap estimada per Déu, recolzada pel seu Esperit i acompanyada la resta dels seus dies. Qui sap quina serà la nostra expressió quan vertaderament tinguem aquesta presència dins la nostra vida!

⁴⁹ LEON-DUFOUR, Xavier, *Diccionario del Nuevo Testamento*, Cristiandad, Madrid 1977, pàg. 36.

⁵⁰ ARIAS CABELLO, María, *Cristo protegiendo al abad Mena*, Octubre 2005.

b) La cara, aurèola

La cara i l'aurèola

Una gran aurèola daurada rodeja el seu cap. És, a diferència de la de Jesucrist, més petita i no té la creu al mig: *“En el arte bizantino, la aureola redonda estaba reservada a los difuntos, que vivieron como santos aquí abajo y que son admitidos en el cielo...”*⁵¹

La cara de l'abat Mena en aquesta icona és una cara d'algú que ha estat (o està) preocupat per alguna cosa, però al mateix temps el que transmet és pau i serenor. És

una contradicció, però representa el que sovint sentim nosaltres mateixos davant de les preocupacions una vegada que ja han estat resoltes. La nostra cara demostra una serenitat que necessita d'un descans immediat. Mena, així ens ho transmet. *“Quien puede ver el rostro de Dios, recibe un favor muy particular y entra en una relación muy íntima con Dios, como Jacob (Gen 32,30) y Moisés (Ex 33, 11-20).*⁵²

c) El vestit

Sobre la vestimenta que acompanya la icona de Mena llegim:

*“D'un geste protecteur, il a passé son bras autour des épaules de l'abbé Ména qui, comme lui, est habillé d'une tunique et d'une écharpe. La tunique, de couleur ocre jaune, est ornée de deux galons ocre rouge qui descendent verticalement des épaules jusqu'à la base du vêtement., où apparaissent en bordure des groupes de deux points ocre rouge encadrant quatre points disposés en losange. A cet endroit, on peut apercevoir que l'abbé porte une tunique de dessous de couleur blanche, également ornée de deux galons ocre rouge, qui retombe sur ses pieds nus. Son écharpe blanche bordée de franges au niveau du ventre repose sur deux épaules ; l'extrémité retombant sur le côté est soulignée par un galon ocre rouge surmonté d'un petit médaillon, occupé par un motif difficile à identifier. De la main droite, Ména fait le signe de bénédiction tandis qu'il tient un rouleau dans la gauche”.*⁵³

⁵¹ CHEVALIER, Jean. *Diccionario de los símbolos*, Herder, Barcelona, 1999, pàg. 152.

⁵² DE ASEUJO, Serafín, *Diccionario de la Biblia*, Herder, Barcelona 1964, pàg. 1731.

⁵³ IBID, 27, 4 Amb un gest protector, (Jesús) passa el seu braç al voltant de les espatlles de l'abat Mena que, com ell, va vestit amb una túnica i un mantell. La túnica, de color ocre groc, està adornada de dos ribets ocre vermell que verticalment baixen fins a la base del vestit, on trobem uns adornaments vermells que en forma de punts fan una figura d'un rombe. En aquest lloc, podem percebre que l'abat du una túnica blanca davall de la túnica, també adornada de dos ribets ocre vermell, que recau sobre els seus peus nus. El seu mantell blanc, adornat per franges al nivell del ventre, descansa en ambdues espatlles; i un extrem que recau sobre el costat és subratllada per un ribet ocre vermell rematat per un petit medalló amb un motiu difícil d'identificar. De la mà dreta, Mena fa el signe de benedicció mentre que té un rotlle en la mà esquerra.

d) Els peus

Els peus (detall)

Mena va descalç, sense cap sabata, ni sandàlia. El que sí podem veure tot d'una, comparant amb la figura de Jesús, a qui li han fet desaparèixer els peus, és que Mena ens remet al text de l'Èxode, amb la troballa que fa Moisès de la bardissa ardent.

“Moisès pasturava el ramat del seu sogre Jetró, sacerdot de Madian. Un dia, mentre guiava el ramat desert enllà, va arribar a l'Horeb, la muntanya de Déu. Allí se li va aparèixer l'àngel del Senyor en una flama enmig d'una bardissa. Moisès va mirar i veié que la bardissa cremava però no es consumia. I es va dir: «M'atansaré a contemplar aquest espectacle extraordinari: què ho fa que la bardissa no es consumeixi?» Quan el Senyor va veure que Moisès s'atansava per mirar, el cridà de la bardissa estant:

--Moisès, Moisès!

Ell respongué:

--Sóc aquí.

Déu li digué:

--No t'acostis. Treu-te les sandàlies, que el lloc que trepitges és sagrat.

I va afegir:

--Jo sóc el Déu del teu pare, el Déu d'Abraham, el Déu d'Isaac i el Déu de Jacob. Moisès es va tapar la cara perquè tenia por de mirar Déu” (Èxode, 3, 1-6)

“Además, también era importante descalzarse para quien se acercaba a lugares o personas sagradas. ¿Por qué? Probablemente por motivos de pureza ritual, porque el calzado se consideraba indumentaria que causaba profanación. Pero además, era una forma de permitir al propio cuerpo entrar directamente en contacto con el terreno sagrado para absorber sus beneficios”⁵⁴.

Mena ens recorda que la presència de Jesús santifica tot allò que toca. La seva sola presència és santificadora. Recordem l'altre passatge de l'evangeli de Lluc:

“El criat d'un centurió estava malalt, a punt de morir. El centurió l'apreciava molt i, quan sentí parlar de Jesús, li va enviar alguns notables dels jueus a demanar-li que vingués a salvar el seu criat. Quan arribaren on era Jesús, el suplicaven amb insistència dient:

--Es mereix que li concedeixis això, perquè estima el nostre poble i és ell qui ens ha construït la sinagoga.

Jesús se n'anà amb ells. No era gaire lluny de la casa, quan el centurió li va enviar uns amics a dir-li:

--Senyor, no et molestis: jo no sóc digne que entris a casa meva, i per això ni tan sols m'he considerat digne de venir a trobar-te; digues una paraula i el meu criat es posarà bo. Perquè jo mateix, que estic sota les ordres d'un altre, tinc soldats a les meves ordres. I a un li dic: "Vés-te'n", i se'n va, i a un altre: "Vine", i ve, i al meu criat li mano: "Fes això", i ho fa. Lc 7, 1-8

Dins de la formació que es pot rebre dins una escola lasal·liana, aquesta presència de Déu en la vida és força manifesta des dels primers anys de sant Joan Baptista de La

⁵⁴ BOSCIONE, Franco, *Los gestos de Jesús. La comunicación no verbal en los evangelios*. Narcea, Madrid, 2004, pàg. 85.

Salle, qui va deixar el costum que ha arribat fins als nostres dies d'iniciar la pregària del matí amb la invocació de "Recordem que estem davant la santa presència de Déu". Tots els alumnes contesten "Adorem-lo". El mateix senyor de La Salle, deixà escrit en la seva magna obra pedagògica coneguda com la "Guia de les escoles" aquesta mediació entre l'educador i l'alumne: "*A cada hora del día se harán breves oraciones que servirán al maestro para renovar su atención sobre sí mismo ya la presencia de Dios, y los escolares, para habituarse a pensar en Dios de vez en cuando durante el día, y disponer a ofrecer todas sus acciones, para atraer su bendición sobre ellas*".⁵⁵

És important destacar que aquesta jaculatòria no és una invocació a que Déu aparegui de sobte en les nostres vides. No és una invocació a l'Esperit com si fos al Déu Manitú dels indis americans. No. El que vol dir aquesta expressió és recordar que Déu, des del mateix moment de la nostra creació, està present en la nostra existència. Per això, l'home és l'amo de la creació:

Déu digué:

--Fem l'home a imatge nostra, semblant a nosaltres, i que sotmeti els peixos del mar, els ocells del cel, el bestiar, i tota la terra amb les bestioles que s'hi arrosseguen.

*Déu va crear l'home a imatge seva, el va crear a imatge de Déu, creà l'home i la dona.*⁵⁶

e) Les mans

Les mans (detall)

Les mans de Mena criden l'atenció de qui les contempla, perquè cada una d'elles fa una cosa distinta. La dreta beneeix amb els tres dits primers (polze, índex i cor), cosa que veiem amb freqüència dins del món de les icones ortodoxes. És un simbolisme Trinitari: Déu Pare, Déu Fill i Déu Esperit Sant, junts beneeixen tota la creació. Tots recordem la icona de les icones, la "Trinitat" d'Andrei Rublev (imatge 2), on els tres àngels tenen el mateix gest de benedicció amb els tres dits. Però també ho trobem a altres exemples: el "Pantocràtor" de Sta. Sofia (Istanbul, Turquia) (imatge 3), i el del Monestir de Sta. Catalina del Sinai (imatge 1).

⁵⁵ VALLADOLID, José M^a, *Obras completas de San Juan Bautista de La Salle, Tomo II*, Ediciones San Pío X, Madrid 2001, pàg. 51.

⁵⁶ IBID

Imatge 1

Imatge 2

Imatge 3

La mà esquerra de Mena, pareix que agafa un paper que tal volta podria ser la regla del monestir, una altra forma de fer veure als monjos que la regla és l'obediència de la Paraula de Déu, que a través de Jesús arriba a l'abat i que d'aquesta forma es perllonga el poder d'ell sobre els monjos. Nosaltres, tot i que pensem que és cert que l'autoritat dins d'un monestir és de l'abat:

«El abad es la representación de Cristo en el Monasterio»⁵⁷

també pensem que podem donar-li una altra lectura al fet de tenir en les seves mans les constitucions del nou monestir, com és que la presència de Déu i de Jesús en la nostra vida sempre ens acompanya i ens ajuda en els moments de vertadera dificultat (simbolisme de tenir el paper arrugat).

Jesús (detall)

3.7. Jesús

La figura de Jesús és a l'esquerra de l'abat Mena. És més alt que l'abat, també és de raça blanca amb els cabells obscurs i més llargs que l'abat i amb la clenxa al mig.

D'ell llegim:

“Le Christ, légèrement plus grand que l'abbé, est revêtu d'une tunique et d'une ample écharpe couleur lie-de-vin. Cette écharpe servant de manteau passe sous l'aisselle droite, recouvre l'épaule gauche et retombe sur l'avant-bras gauche replié où repose un évangélique. Ce dernier est protégé par une reliure ocre jaune ornée de perles et de gemmes, maintenue par des fermoirs visibles sur les deux tranches du Livre. Le visage du Christ est formé d'un ovale

⁵⁷ COMBY, Jean, *Para leer la historia de la Iglesia. De los orígenes al siglo XV*, Verbo Divino, Estella, 2022, 87.

*régulier où ont été dessinées des arcades sourcilières arrondies prolongées par les lignes du nez ainsi que par de grands yeux en amande fortement soulignés d'un trait noir et d'un large cerne verdâtre. La naissance de la paupière est marquée par une fine ligne ocre. Une petite moustache et une courte barbe contrastent avec l'épaisse chevelure ondulée châtain divisée par une raie médiane et retombant en torsade sur les épaules. Il est auréolé d'un grand nimbe crucifère jaune cerné d'un bandeau ocre rouge; les trois branches visibles de la croix sont de teinte grise”.*⁵⁸

a) Ulls

Els ulls de Jesús (detall)

El ulls de Jesús són més grans que els de Mena. Tal volta amb menys ulleres que Mena, la qual cosa és significativa, ja que una cosa que crida molt l'atenció de la icona són, precisament, els ulls dels dos personatges. Uns ulls, i en concret els de Jesús, que et miren dins del més profund de la teva ànima; que et conviden a poder estar sostenint la mirada, que no et fa sentir malament, com quan un nin petit ha fet alguna barrabassada i no vol mirar als ulls als seus pares.

L'ull dret de Jesús està partit per una de les esquerdes que van des de dalt fins a baix de la icona, malgrat que això, no li resta bellesa a la mirada de Jesús. Sabem que la mirada de Jesús no deixava indiferent a la gent. Hi havia alguna cosa que penetrava, ja que sols amb una mirada podia percebre la realitat més interna de la persona. I això ho veiem en els relats bíblics següents: El jove ric (Mc 10, 21) “*Jesús se'l mirà i el va estimar*”. Zaqueu (Lc 19, 5) “*Quan Jesús va arribar en aquell indret, alçà els ulls i li digué...*”.

b) Cara

El rostre de Jesús és més gran que el de Mena, més jove que l'abat, i més alt, de color molt blanc, però se'l veu una persona sana. Ens convida a mirar-lo, a poder establir una connexió amb ell, a parlar, i sobretot a escoltar el que ens diu a cada un de nosaltres, ja que no ens deixa indiferents quan el mirem.

⁵⁸ Ibid 27, 4; El Crist, lleugerament més gran que l'abat, està revestit d'una túnica i d'una faixa àmplia i colorida. Aquesta faixa que serveix d'abric passa per sota de l'aixel·la dreta, recobreix el múscle esquerre i recau sobre l'avantbraç esquerre plegat on reposa un evangeliari. Aquest últim és protegit per una enquadernació ocre groga adornada de perles i de gemmes, mantingut per tancaments visibles sobre dos dels cantells del Llibre. La cara del Crist és formada per un oval regular on han estat dibuixats els arcs arrodonits de les celles perllongats per les línies del nas així com pels grans ulls en ametlla fortament subratllats per un traç negre i per un cercol ample i verdós. El naixement de la parpella és marcat per una línia fina i ocre. Un bigoti petit i una barba curta contrasten amb la cabellera espessa, onada i castanya dividida per una clenxa mitjana i que recau en franja de cadeneta sobre els múscles. L'aurèola és un gran nimbe crucífer groc tancat d'una franja ocre vermella; les tres branques visibles de la creu són de color gris.

També ens crida la nostra atenció l'aurèola que el rodeja, igual que la de Mena, però travessada per una creu, símbol de la mort violenta o del martiri, i la creu de Jesús és el martiri per excel·lència. El pal transversal és més ample que el longitudinal, del mateix color, però amb un regruix que va de part a part.

El rostre de Jesús, tal i com hem dit a l'inici, ens convida a parlar amb ell sabent que és l'amic que està al nostre costat en les dificultats, però també en els bons moments, i per això ens rodeja amb el seu braç tot apropant-nos més a Ell, a participar de la seva pau i justícia. Però ens correspon a nosaltres fer passar aquesta pau i justícia a la resta de la humanitat per començar a estendre el Regne de Déu en la Terra.

c) Vestit

El vestit de Jesús és més obscur que el de Mena, tal volta perquè aquest vesteix com vestrien els monjos. Les robes de Jesús són semblants: una túnica que arriba fins als peus, i una mena de toga que cobreix des de l'espatlla esquerra i passa per davant d'Ell, essent recollida sobre el braç esquerre. Sembla que la toga de Jesús té uns dibuixos ornamentals, però a causa de l'estat de la icona, costa de veure. Si que ens crida l'atenció recordar el passatge de l'evangeli que parla de la roba de Jesús (Jn 19, 23-25):

Els soldats, quan hagueren crucificat Jesús, van agafar el seu mantell i en feren quatre parts, una per a cada soldat, i també prengueren la túnica. Però la túnica era sense costura, teixida d'una sola peça de dalt a baix, i es digueren entre ells: --No l'esquincem; sortegem-la a veure a qui toca. S'havia de complir allò que diu l'Escriptura: S'han repartit entre ells els meus vestits; s'han jugat als daus la meva roba.

d) Peus

Igual que a Mena, veure'l descalç ens ha recordat el passatge de l'Èxode 3, 1-6, on Déu fa llevar les sandàlies a Moisès perquè està en lloc sagrat, aquí el que ens ha de cridar l'atenció és la manca de peus de Jesús. Pensem que en un principi les cames de Jesús acabaven amb els peus, trepitjant terra. Anys o segles més tard, algú dut per la fervor iconoclasta, degué suprimir els peus del Fill de Déu. I això ens ajuda a pensar i

creure millor en el simbolisme que Tota la Terra és un lloc sagrat, bé perquè ha estat obra directa de Déu, Nostre Senyor i Creador, o bé perquè ha estat trepitjada per Jesús home, i que una vegada Ressuscitat, la seva presència és més espiritual que terrenal.

e) Mans

El braç dret el fa passar per les espatlles de Mena, com ho fem amb els amics quan volem mostrar-los la nostra estimació i acompanyament. És una demostració de tendresa i amistat que sol estar present en moltes cultures, i en l'actualitat ha esdevingut un moviment que sol regalar abraçades a la gent, principalment a causa de la fredor de les relacions interpersonals. (<http://www.freehugscampaign.org/>).⁵⁹

La mà esquerra, molt simbòlica, sosté i aguanta la Paraula de Déu, la Bíblia, profusament adornada amb perles i els lloms pintats de color daurat. Jesús ens comunica la Paraula amb la seva vida i ens la transmet amb l'abraçada. Qui abraça a Jesús s'implica amb el seu missatge i amb les conseqüències d'aquest acte. De Jesús, del seu costat esquerre, el mateix que va vesar sang i aigua en la creu, surt la seva Paraula, el "logos" com ens recordava el capítol 1 de l'evangeli de Joan, 1, 1-2: *Al principi existia el qui és la Paraula. La Paraula estava amb Déu i la Paraula era Déu. Ell estava amb Déu al principi.*

3.8. Les inscripcions

Envoltant les aurèoles de Mena i de Jesús, observem que hi ha unes inscripcions en llengua copta. La que està a la dreta de Mena, sols fa identificar el personatge indicant que és «L'abat Mena, el Superior». Cal indicar que la inscripció està emmarcada entre dues «+» creus, i si ens hi fixem bé, també està escrit a l'alçada del colze dret del personatge. Creiem que és una forma perquè la persona que miri pugui identificar al personatge una vegada que hagin passat els temps i els dies. Això, per exemple ens ha ajudat molt a entendre la petita història de la icona.

La figura de Jesús també porta la seva inscripció, «Salvador», a la part esquerra de la seva aurèola, i també en grafia copta. Tal volta, de tots els títols cristològics que podem

⁵⁹ "Campanya d'abraçades gratuïtes", http://es.wikipedia.org/wiki/Abrazos_Gratis.

dir de Crist sigui el de «Salvador» el que més pot connectar amb la figura de l'home, ja que per a la nostra salvació i redempció del pecat es va oferir per a tots nosaltres, tal i com ho diu la Lumen Gentium: «Cristo, en efecto, es el único mediador y camino de salvación, que se nos hace presente en su Cuerpo, la Iglesia». (LG, 14)

Crismó

Enmig dels dos personatges apareix el crismó, que és la creu que empra la primera i la darrera lletra del nom de Crist en grec. Era un dels simbolismes amb els quals solien identificar-se els primers cristians, així com també empraven el peix, tal i com ens diu Jean Comby en el seu llibre “Para leer la Historia de la Iglesia“:

«En los cementerios se dio origen a un arte cristiano: representaciones de escenas evangélicas y bíblicas, símbolos cristianos como el ancla, el pez (las letras de la palabra griega ichthys, pez, corresponden a las iniciales de Jesucristo, hijo de Dios, salvador: Iesus Christos, theou uiós, soter).⁶⁰

⁶⁰ COMBY, Jean, *Para leer la historia de la Iglesia. De los orígenes al siglo XV*, Verbo Divino, Estella, 2022, pàg. 61.

4. Significat actual de la icona

Taizé

Podem dir que en el nostre món d'avui no hi ha casualitats. Tot sempre té un perquè. Que la Comunitat Ecumènica de Taizé hagi escollit aquesta icona, amb el títol d'Icona de l'Amistat, per presidir alguna de les seves pregàries a la localitat francesa de

Taizé és força significatiu.

Taizé és un petit llogaret de França, molt a prop de Lyon, on un monjo suís, Frère Roger, l'any 1940 va voler fundar una casa d'acollida per aquella gent que

La icona a Taizé

en temps de la Segona Guerra Mundial fugia de la Guerra. Allà sempre hi podien trobar un llit i alguna cosa calenta per menjar. Amb el temps i una vegada acabada la guerra, aquesta casa d'acollida va començar a tenir gent que cercava un lloc de descans, de pregària, de pau, en un temps bastant difícil. Frère Roger, de religió cristiana protestant, va voler des d'un principi que Taizé fos un lloc on no es demanés mai quina era la teva religió, ja que ell considerava tothom ben igual. Per això no va impedir que gent cristiana de culte catòlic, protestant, calvinista, etc., pogués participar de l'acollida i de la comunitat. I així va començar la Comunitat Ecumènica de Taizé. El jovent d'Europa, Amèrica, Àsia, Àfrica i Oceania tenia un lloc comú on continuar la seva recerca del perquè de la vida, tal i com varen fer els seus pares en el seu temps.

Avui en dia, durant tot l'estiu s'organitza cada mes una trobada d'una setmana de duració que acull a milers de joves que, amb la seva experiència de pregària i de compartir, volen carregar les piles per poder afrontar tot un any de les seves vides. Aquesta trobada té un significat especial quan es fa cada final d'any a una ciutat europea l'any 2015 serà a València.

Molta gent critica la superficialitat d'aquestes trobades dient que només són una vegada en la vida, una setmana, que això no serveix per res. Però qui hi ha estat veu que la gent jove agafa amb molta responsabilitat la crida i l'acollida de Taizé. És una experiència que canvia la gent. Com tot, la perseverança és el que més costa, però no només en el món de la fe, sinó en qualsevol activitat humana: deixar de fumar, seguir un règim alimentari, fer exercici,...

En algunes esglésies de Mallorca s'ofereix per a la gent jove que ha anat o ha d'anar a Taizé seguir practicant la pregària a l'estil que allà es fa. L'esquema és molt senzill. Sol constar de les parts següents:

- . Cant d'inici
- . Salm
- . Lectura de l'Antic Testament o del Nou Testament
- . Cant
- . Silenci per a la interiorització del que s'ha escoltat
- . Pregària d'intercessió o lloança
- . Parenostre
- . Pregària de conclusió
- . Cant final

Podem observar com en les pregàries que es duen a terme a Taizé el cant té molta d'importància. I és, en efecte, una de les grans virtuts de les pregàries. La gent participa del cant perquè són lletres molt senzilles cantades en distintes llengües i que conviden a la pregària. Algú les ha definit com a "mantres" (repetició d'un verset) que ajuda al recolliment interior i predisposen a la persona a seguir la introspecció personal. Nosaltres creiem que si la pregària de Taizé té èxit entre el jovent és perquè ofereix un esquema de pregària senzill, atractiu, àgil i que convida a reflexionar.

Taizé és un referent a nivell mundial del que significa la recerca de l'espiritualitat dins d'un món materialista, individualista i cruel. I és per això que han buscat i trobat aquesta icona de l'amistat. Una vegada més, un senzill exemple del que una imatge pot dir i transmetre, val més que milers de paraules. Molta gent prega davant d'aquesta imatge sentint l'abraçada de Jesús en aquell lloc màgic que és Taizé. Molts dels que hi van, sovint no saben ben bé què poden trobar, si amistats d'altres llocs del

món, si una experiència d'estiu diferent del que fins ara han tingut, o bé uns moments per trobar-se amb ells mateixos, en un temps de tranquil·litat on poden fer-se aquelles preguntes que habitualment no es fan a ca seva ja que l'atmosfera quotidiana no els permet fer aquesta reflexió. I és aquí, en la capella magnífica de Taizé, davant de la icona, quan molts de joves veuen com els seus ulls s'omplen de llàgrimes i comencen a plorar perquè tal volta, per primera vegada en la seva vida, són conscients que hi ha ALGÚ que els estima tal com són. Senten l'abraçada amorosa de Jesús, d'un Jesús que està al seu costat. Un Jesús que els calma, que els escolta, que els ofereix consol en els moments de dolor, de dubte. Un Jesús fet persona, proper. El mateix Frère Roger ens ho explica:

*“En nuestra iglesia se encuentra una copia de un icono copto del siglo VII. Muestra a Cristo poniendo su brazo sobre los hombros de un amigo desconocido. Por este gesto, toma sobre sí el peso, las faltas, toda la carga que pesa sobre el otro. No está frente a su amigo, sino que avanza a su lado, le acompaña. Este amigo desconocido es cada uno de nosotros. En el siglo VII sabían ya que Cristo no viene a castigar al ser humano. Desciende hasta lo más bajo de la condición humana. No deja que repose sobre nosotros ni la más mínima parte de lo que nos abruma”.*⁶¹

No ens estranya, per tant, que a Taizé aquesta icona cobreixi amb molt bona nota la finalitat per la qual es va treure del Museu i se li va donar la publicitat corresponent. Més d'un jove i més d'una església té aquesta imatge presidint una habitació, una capella, un oratori, un lloc de pregària, perquè segueix transmetent aquest missatge tan bell de l'abraçada de Jesús en la nostra vida. Estem segurs que una de les finalitats que degué tenir l'autor anònim d'aquesta icona a l'Egipte del segle VI era aquesta: fer sentir a l'espectador l'ànim de sentir-se acompanyat per Jesús en cada un dels moments de la seva vida, tal com ho degué sentir l'abat Mena en el seu moment quan, davant d'alguna de les dificultats, comentà als seus germans del monestir aquesta experiència quasi d'èxtasi, de sentir molt present a Jesús en la seva vida, al seu costat. Les dificultats pareixien com si haguessin fugit del seu voltant: *“Veniu a mi tots els qui esteu cansats i afeixugats, i jo us faré reposar”* (Mt 11, 28).

El fet que dins de la mateixa comunitat de germans de Taizé hi hagi les distintes confessions cristianes, és una prova que la idea de l'ecumenisme està fortament arrelada dins del moviment cristià que en aquelles terres es produeix. Considerem, per tant, un

⁶¹ DE TAIZÉ, Roger, *Pasión de una espera*, Herder, Barcelona, 1985.

molt bon exemple el fet que una mateixa icona serveixi com a mitjà per apropar la figura de Jesús a gent de distinta sensibilitat religiosa. Tant hi poden pregar els cristians ortodoxes, perquè ho fan mitjançant un element quotidià dins de la seva església: les icones. Com ho pot fer un protestant, perquè el que sosté Jesús entre les seves mans és la Bíblia, llibre que fins al Concili Vaticà II no tingué la seva importància dins del procés de formació dels futurs sacerdots catòlics. El món protestant, ja des del temps de Martí Luter, va entendre la importància de poder llegir els textos sagrats en la llengua del país:

*“La traducción de Martín Lutero de la Biblia está entre los textos más importantes de la Reforma y uno de los más importantes componentes de su legado. Su traducción logró su deseo de permitir a la gente normal leer la Biblia por sí mismos en su propio idioma. La amplia distribución de esta traducción tuvo el efecto de estandarizar el idioma alemán. Finalmente, la obra de Lutero fue un catalizador para la reforma educativa y traducciones internacionales de la Biblia. Es la opinión de algunos de que nadie antes de Lutero y su Biblia había sido capaz de transformar la vida cristiana tan ampliamente desde dentro, y la «Biblia de Lutero» fue probablemente su mayor legado al pueblo alemán y protestantes de todo el mundo.”*⁶²

Un catòlic pot trobar-se confiat a l'hora de la pregària davant de la icona de Jesús i Mena, perquè transmet fidelment la idea que ja des d'un principi Sant Joan Pau II va dir al balcó de la basílica de Sant Pere del Vaticà, el mateix dia que inicià el seu llarg pontificat: *“No tingueu por! Obriu les portes a Jesucrist! I es dirigeix a tots: No li tingueu por i obriu-li les portes.[...] No tingueu por! Crist coneix «el que hi ha dins de l'home». Només Ell ho coneix!”*⁶³

I qualsevol persona de qualsevol religió i creença pot entendre el significat que porta una abraçada:

*“ Gracias a su forma de bisagra (en el hombro, en el codo y en la muñeca), los brazos saben acomodarse a muchos gestos y actividades: gestos de acercamiento, de alejamiento; gestos de asumir o tomar objetos u otras mediaciones humanas; gestos de regalar, extender, acercar tantas mediaciones humanas; gestos de fuerzas; gestos de cariño; gestos de escritura; gestos de arte; gestos de perdón y gratitud; gestos de abrazo...”*⁶⁴

⁶² ATKINSON, James, *Martin Lutero y el nacimiento del Protestantismo*, Middlesex: Penguin Books, 1968, pàg. 217.

⁶³http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/speeches/1978/documents/hf_jp-ii_spe_19781022_inizio-pontificato_sp.html (en línia), novembre 2014.

⁶⁴ SORAZU, Emeterio; OTERO, Herminio, *La parábola del cuerpo. Gestos y actitudes para la expresión*. CCS, Madrid 1993, pàg. 41.

*“La experiencia simbólica de ambos brazos es excelente en toda experiencia religiosa: brazos abrazados: símbolo de confraternización y de paz”.*⁶⁵

⁶⁵ARIAS CABELLO, María, “Cristo protegiendo al abat Mena” Facsimil, Octubre 2005 pàg 43.

5. Proposta didàctico-pedagògica

El nostre treball, com ha pogut veure el lector, vol tenir dues parts: una, la històrica d'explicar l'origen de la icona, situar-la dins d'un context concret, i analitzar els personatges. La segona part ja és més didàctica. Vol oferir als docents i als catequistes una eina de treball per reflexionar i entendre els vessants culturals i teològics de la icona, adreçada als seus alumnes, nins i nines en procés de catequesi, bé de primera comunió, bé de confirmació.

No obstant, entenem que el material que es presenta a continuació és una proposta. Ningú més adient que el propi docent o catequista coneix el seu grup i sabrà com fer les adaptacions pertinents donades les característiques del grup de referència. S'ha intentat que la fitxa sigui força clara i amb una metodologia senzilla, de forma que qualsevol persona que no estigui familiaritzada amb el vocabulari docent, pugui interpretar-la i posar-la en pràctica al més aviat possible.

Algunes indicacions sobre la fitxa pedagògica:

Continguts: Algunes de les fitxes no tenen pròpiament continguts, ja que els objectius que volen desenvolupar són de tipus actitudinal, no conceptual. Per la qual cosa, no desenvolupem l'apartat de continguts.

Temporalització: Principalment es refereix a les sessions que pensem que s'han de dedicar a la realització i dinamització de les activitats assenyalades o proposades. Evidentment que es fa aquesta temporalització tenint present que l'activitat no està dins del currículum escolar de l'Ensenyament Religios Escolar (ERE), sinó més bé com una activitat transversal i multidisciplinària que pot servir per donar un sentit més global de l'ensenyament. Per tant, la temporalització i les activitats poden escurçar-se sense problemes.

Criteris d'avaluació: Els criteris que aquí presentem són només una proposta que es fa. Cada educador coneix la realitat del grup al qual es dirigeix, per tant sabrà quins són els criteris d'avaluació que ha de demanar al nin o al grup per saber si

l'objectiu de la unitat s'ha aconseguit. La nostra proposta va més encaminada al món escolar que a la catequesi, ja que per aquest aspecte hi ha un altre apartat en el present treball.

5.1 Pedagogia de l'ombracle

Aquest terme sol indicar tot el que el centre fa per apropar i iniciar el sentit i sentiment del Trascendent dins del centre, local parroquial, etc. S'intenta amb aquesta pedagogia, que tot el centre respiri un cert ambient i que tot parli d'aquesta sensació d'una forma subtil. Una fotografia que sigui interpel·lant, una frase del fundador, o d'un sant o santa, o senzillament d'algú que ens ha facilitat la comprensió d'una idea mitjançant el seu pensament; un figura artística, un raconet amb unes plantes... tot això pot servir per entendre que estem en un lloc especial.

5.2. Decoració i ambientació de classes i passadissos

Nosaltres convidem que la icona de Jesús i Mena presideixi algun passadís del centre o de la sala de reunions, de visites,..., perquè tothom en veure-la se senti emparat pels braços de Jesús, el nostre germà, i entendre que és el sentiment de tots els que desenvolupen la seva tasca o ministeri en aquest lloc.

També, si és una capella d'una escola o parròquia, la icona pot estar present. Molta gent, segur que davant d'ella podrà desenvolupar algun sentiment especial, ja que la icona li parlarà directament al cor.

5.3. Pregària d'inici de classe

Pensem que la icona també pot ser un bon element de pregària per a la classe o la catequesi, principalment perquè essent una imatge visual força representativa, pot ajudar a despertar en la persona la tendresa i l'acompanyament que manifesta Jesús posant el seu braç sobre les espatlles. També, com a pregària, pot emprar-se qualsevol de les antifones o salms que solem cantar o resar en les celebracions litúrgiques del nostre entorn.

6. ERE

6.1 Proposta didàctica per Primer i Segon de Primària

NIVELL EDUCATIU	EDUCACIÓ PRIMÀRIA, 1r i 2n
OBJECTIU	<ul style="list-style-type: none"> - Aprofundir en el coneixement de Jesús com l'amic que sempre està al teu costat. - Desenvolupar la qualitat de l'escolta al proïsme. - Conèixer algunes dades biogràfiques de l'abat Mena.
CONTINGUTS	<ul style="list-style-type: none"> - Trets més importants de la vida de Jesús. - Trets més importants de la vida de Mena. - El respecte al proïsme com a element que ens ajuda a tenir amics. - Dades més importants d'Egipte: continent, capital, ciutats importants, monuments principals, moneda,...
ACTIVITATS	<ul style="list-style-type: none"> - Lectura i escolta atenta del relat de la vida del jove Mena. - Colorejar i retallar les figures de Crist i Mena i aferrar-les a un pal i representar la vida del jove en una petita obra de titelles: Mena i la trobada amb Jesús. - Confeccionar els decorats per a la representació de titelles. - Realitzar els titelles. - Recerca d'informació sobre el país d'Egipte.
TEMPORALITZACIÓ Quatre sessions de 50 minuts:	<p>1a sessió:</p> <ul style="list-style-type: none"> Lectura de la història de Mena. Omplir la fitxa de la lectura del text i respondre a les preguntes dades. Colorejar la figura de Mena i de Jesús. Recerca d'informació per internet del país: situar en un mapa d'Àfrica el país d'Egipte, vestimenta, menjar, moneda, bandera,... <p>2a sessió</p> <ul style="list-style-type: none"> Recordar les coses més importants de la vida de Mena i la seva trobada amb Jesús. Retallar les figures de Jesús i Mena i aferrar-les a un bastonet perquè siguin els titelles d'un conte. Mitjançant una pluja d'idees, cercar quin pot ser l'argument de la petita obra de titelles que es pot fer i representar als alumnes d'altra classe i/o nivell. <p>3a sessió</p> <ul style="list-style-type: none"> Assaig de la representació de l'obreta. Recordatori de la importància dels dos personatges: Jesús, sempre al nostre costat, i Mena com la persona que sempre fa la voluntat de Déu i estima al proïsme. <p>4a sessió</p> <ul style="list-style-type: none"> Representació de l'obreta als companys de la seva classe i a la d'altra classe i/o nivell.
MATERIALS	<p>Fotocòpies de les figures de Jesús i Mena (que poden ser les de la ICONA, però en blanc i negre perquè puguin ser colorejades).</p> <p>Ordinador de classe i pissarra digital.</p> <p>Cartolines per fer els decorats, tisores, cola per aferrar i pintures de color.</p>
CRITERIS D'AVUACIÓ	<ul style="list-style-type: none"> - Identificar a Jesús i Mena en la seva representació artística de la icona. - Situar Egipte dins del mapamundi. - Completar sense errades la fitxa de lectura que acompanya al relat "Història del jove Mena" - Comentar dos aspectes importants que hem de prioritzar per ser i tenir bons amics.
COMPETÈNCIES	<ol style="list-style-type: none"> 1. Comunicació lingüística: <ul style="list-style-type: none"> - Comprendre un text. - Identificar detalls, dades. 2. Coneixement i interacció amb el món físic: <ul style="list-style-type: none"> - Formulació d'hipòtesis. - Recerca d'alternatives. 3. Cultural i artística <ul style="list-style-type: none"> - Disseny d'un projecte artístic. - Elaboració d'un guió. 4. Digital <ul style="list-style-type: none"> - Ús d'internet com a font d'informació. 5. Social i ciutadania <ul style="list-style-type: none"> - Comparació i contrast de cultures. - Escolta activa. 6. Aprendre a aprendre <ul style="list-style-type: none"> - Autocontrol de l'atenció i perseverança en les tasques. 7. Autonomia i iniciativa personal <ul style="list-style-type: none"> - Responsabilitat en el compliment de les tasques. - Actuacions sense inhibicions. 8. Emocional <ul style="list-style-type: none"> - Expressar els sentiments. - Ús d'un llenguatge positiu.

6.2. Proposta didàctica per Tercer i Quart de Primària

NIVELL EDUCATIU	EDUCACIÓ PRIMÀRIA, 3r i 4t
OBJECTIU	Aprofundir en el sentiment de germanor amb Jesús de Nazaret. Reconèixer la figura de Mena com a bon exemple de seguidor i amic de Jesús. Aprendre les dades més significants de la vida de Mena. Conèixer la vida, costums i la gent d'Egipte.
CONTINGUTS	Jesús, Fill de Déu que ens fa germans a tota la humanitat Dades més significatives de la vida de l'abat Mena. Mena: exemple de seguidor de Jesús. Egipte: mapa, bandera, paisatges, monuments,...
ACTIVITATS	Situar en un mapa el país d'Egipte com a lloc de trobada entre Jesús i Mena, i cercar imatges per fer-ne un cartell per penjar a la moqueta de la classe i/o al passadís de les classes. Recerca d'informació per internet sobre les formes de vida, paisatges, gent, curiositats que podem trobar a Egipte. Fer un quadre comparatiu de les actituds de Mena i les nostres davant d'una situació concreta. Construir figuretes de fusta amb l'aparença de Jesús i Mena. Cal visionar el vídeo, substituint les caretes dels àngels per les de Mena i Jesús: http://vctryblogger.blogspot.com.es/2011/12/angeles-navidenos-palitos-de-helado.html
TEMPORALITZACIÓ	Tres sessions de 50 minuts: 1a sessió: Recerca de la informació per internet sobre Egipte. Fer una pluja d'idees de situacions quotidianes en les quals podem veure'ns i copiar-les en el quadern. Començar el mural sobre Egipte amb la informació que hem tret d'internet. 2a sessió: Completar el quadre de les actituds de Mena i Jesús i les nostres, davant de situacions molt concretes. Acabar el mural d'Egipte i penjar-lo a la moqueta. Visionar el vídeo per fer les figuretes de fusta i prendre nota del material que s'ha de menester per fer-les 3a sessió: Fer les figuretes de fusta substituint les cares dels angelets per la de Jesús i Mena, segons la icona. Recordatori de la importància dels dos personatges: Jesús, sempre al nostre costat i Mena, com la persona que sempre fa la voluntat de Déu, i estima al proïsme.
MATERIALS	Fotocòpies de les cares de Jesús i Mena, Tisores, cola per aferrar i pintures de color. Ordinador de classe i pissarra digital. Palets de gelat per fer les figuretes de Jesús i Mena.
CRITERIS D' AVALUACIÓ	- Situar Egipte dins un mapa d'Àfrica. - Conèixer la capital d'Egipte, així com el nom de cinc monuments importants de l'època faraònica. - Comentar les actituds que hem de tenir per ser bons amics de Jesús i del proïsme, posant exemples. - Presentar adequadament els títols dels personatges que s'han comentat en classe.
COMPETÈNCIES	1. Comunicació lingüística: - Comprendre un text. - Identificar detalls, dades. - Correcció ortogràfica. - Presentació clara i ordenada. 2. Coneixement i interacció amb el món físic: - Formulació d'hipòtesis. - Recerca d'alternatives. - Comprensió i ús de les relacions espacials i temporals . 3. Cultural i artística: - Disseny d'un projecte artístic. - Ús d'un vocabulari específic. - Elaboració d'un guió. 4. Digital: - Ús d'internet com a font d'informació. - Treball en equip i en xarxa. 5. Social i ciutadania: - Comparació i contrast de cultures. - Escolta activa. - Respecte a les opinions dels altres. 6. Aprendre a aprendre: - Autocontrol de l'atenció i perseverança en les tasques. - Elaboració d'una fitxa de contingut. 7. Autonomia i iniciativa personal: - Responsabilitat en el compliment de les tasques. - Actuacions sense inhibicions. 8. Emocional: - Expressar els sentiments. - Ús d'un llenguatge positiu.

6.3. Proposta didàctica per Cinquè i Sisè de Primària

NIVELL EDUCATIU	EDUCACIÓ PRIMÀRIA 5è i 6è
OBJECTIU	<ul style="list-style-type: none"> - Reconèixer la figura de Mena com a bon exemple de seguidor i amic de Jesús. Actituds que podem aprendre d'ell. - Buscar les dades més significants de la vida de Mena i del seu Monestir a Egipte, el seu país de naixement. - Recerca d'informació concreta sobre Egipte i comparar algunes dades informatives actuals entre Egipte i Espanya / Mallorca: població, riquesa, alfabetisme,... - Analitzar el text de l'Èxode 3, 1-6.
CONTINGUTS	<ul style="list-style-type: none"> - Dades més significatives de la vida de l'abat Mena. - Mena: exemple de vida d'un seguidor de Jesús. - Jesús transforma la vida del qui creu en Ell. - Principals característiques culturals d'Egipte. - El llibre de l'Èxode: significat per el poble d'Israel.
ACTIVITATS	<ul style="list-style-type: none"> - Situar en un mapa el país d'Egipte com a lloc de trobada entre Jesús i Mena, dibuixar el contorn del país, la bandera i cercar imatges per fer-ne un cartell per penjar a la moqueta de la classe i/o al passadís de les classes. - Recerca d'informació per internet sobre les formes de vida, paisatges, gent, monuments, curiositats que podem trobar a Egipte. - Lectura i anàlisi del text del Llibre de l'Èxode 3, 1-6: personatges, lloc, situació, verbs... explicació i actualització en un quadre comparatiu entre Moisès i Mena. - Contextualització del fragment amb la ICONA. - Recerca d'altres imatges que poden il·lustrar el contingut de la pericopa de la bardissa que cremava.
TEMPORALITZACIÓ	<p>Tres sessions de 50 minuts:</p> <p>1a sessió: Lectura atenta i comprensiva de l'Èxode 3, 1-6. Recerca de la informació per internet sobre Egipte. Començar el mural sobre Egipte amb la informació que hem tret d'internet.</p> <p>2a sessió: Representació escènica en petits grups... del que passa en el fragment de l'Èxode 3, 1-6. Completar el quadre de les actituds de Mena i Jesús i les nostres, davant situacions molt concretes. Acabar el mural d'Egipte i penjar-lo a la moqueta. Fer el quadre comparatiu d'actituds bàsiques de Moisès i Mena.</p> <p>3a sessió: Comentari en veu alta del quadre d'actituds de Moisès i Mena. Acabar els murals i penjar-los a la classe. Representar per grups les obretes de teatre sobre la cita Ex 3, 1-6.</p>
MATERIALS	<p>Bíblia, Cartolines, paper continu, tisores, cola per aferrar i pintures de color. Ordinador de classe i pissarra digital.</p>
CRITERIS D'AVALUACIÓ	<ul style="list-style-type: none"> - Identificar clarament la bandera d'Egipte, situar el país dins d'un mapa físic d'Àfrica, així com saber el nom de cinc ciutats importants del país. - Establir la relació entre el passatge de l'èxode i l'alliberament del poble jueu d'Egipte. - Exemplificar actituds humanes que ens apropen a Jesús com a bons cristians.
COMPETÈNCIES	<ol style="list-style-type: none"> 1. Comunicació lingüística: <ul style="list-style-type: none"> - Comprendre un text. - Identificar detalls, dades. - Correcció ortogràfica. - Presentació clara i ordenada. 2. Coneixement i interacció amb el món físic: <ul style="list-style-type: none"> - Formulació d'hipòtesis. - Recerca d'alternatives. - Comprensió i ús de les relacions espacials i temporals. 3. Cultural i artística: <ul style="list-style-type: none"> - Disseny d'un projecte artístic. - Ús d'un vocabulari específic. - Elaboració d'un guió. 4. Digital: <ul style="list-style-type: none"> - Ús d'internet com a font d'informació. - Treball en equip i en xarxa. 5. Social i ciutadania: <ul style="list-style-type: none"> - Comparació i contrast de cultures. - Escolta activa. - Respecte a les opinions dels altres. 6. Aprendre a aprendre: <ul style="list-style-type: none"> - Autocontrol de l'atenció i perseverança en les tasques. - Elaboració d'una fitxa de contingut. 7. Autonomia i iniciativa personal: <ul style="list-style-type: none"> - Responsabilitat en el compliment de les tasques - Actuacions sense inhibicions 8. Emocional: <ul style="list-style-type: none"> - Expressar els sentiments. - Ús d'un llenguatge positiu.

6.4. Proposta didàctica per a Primer d'ESO

NIVELL EDUCATIU	EDUCACIÓ SECUNDÀRIA (1r d'ESO)
OBJECTIU	<ul style="list-style-type: none"> - Reconèixer la figura de Mena com a bon exemple de seguidor i amic de Jesús. Actituds que podem aprendre d'ell. - Aprendre a llegir i interpretar textos bíblics per aplicar les seves vivències a la vida. - Aplicar tècniques de recerca d'informació a internet.
CONTINGUTS	<ul style="list-style-type: none"> - Recerca de les dades més significatives de la vida de l'abat Mena. - Mena: exemple de vida d'un seguidor de Jesús. - Jesús transforma la vida del qui creu en Ell. - Dades més significatives de l'Egipte cristià. - Exegesi del texts proposats.
ACTIVITATS	<ul style="list-style-type: none"> - Lectura i anàlisi (exegesi) de les següents cites i relacionar-les amb la icona: Mt 10, 5-15. - Jn 20, 19-23. - 1Co 12, 2-13. - Contextualització del fragment bíblic amb la icona. Fer una graella comparativa. - Confeccionar distints murals per grups tenint com eix la cita que s'ha treballat. - Recerca d'informació per internet sobre sant Mena: http://webs.sentmenat.com/parroquia/cat/index.htm - Confeccionar un quadre cronològic dels principals esdeveniments de l'Egipte cristià: http://es.wikipedia.org/wiki/Egipto_%28provincia_romana%29
TEMPORALITZACIÓ Tres sessions de 50 minuts	<p><u>1a sessió:</u> Repartiment, lectura i interpretació de les cites bíbliques per grups. Recerca d'informació a internet sobre sant Mena i sobre l'Egipte cristià.</p> <p><u>2a sessió:</u> Confeccionament del quadre cronològic amb la informació que s'ha buscat sobre l'Egipte cristià. Confeccionament d'una graella comparativa entre la cita i la icona.</p> <p><u>3a sessió:</u> Posada en comú per petits grups de la feina feta.</p>
MATERIALS	Bíblia, cartolines, paper continu, ordinador, pissarra digital, tissors, cola per aferrar i pintures de color.
CRITERIS D'AVUACIÓ	<ul style="list-style-type: none"> - Saber les dades més significatives de Jesús i Mena. - Conèixer el trets més importants de l'Egipte cristià. - Interpretar els textos bíblics d'acord a les seves possibilitats. - Presentar i explicar el treball elaborat per grups o individualment. - Presentació acurada dels treballs.
COMPETÈNCIES	<ol style="list-style-type: none"> 1. Comunicació lingüística: <ul style="list-style-type: none"> - Comprendre un text. - Identificar idees principals i secundàries. - Correcció ortogràfica. - Presentació clara i ordenada. - Ús d'elements paralingüístics. 2. Coneixement i interacció amb el món físic: <ul style="list-style-type: none"> - Formulació d'hipòtesis. - Recerca d'alternatives. - Comprensió i ús de les relacions espacials i temporals. - Organització en un mapa conceptual, esquema,... - Presentació clara i ordenada. 3. Cultural i artística: <ul style="list-style-type: none"> - Disseny d'un projecte artístic. - Ús d'un vocabulari específic. - Elaboració d'un guió. - Resposta a preguntes després d'una presentació. - Ús de la fantasia. - Integració d'elements d'altres codis expressius 4. Digital: <ul style="list-style-type: none"> - Ús d'internet com a font d'informació. - Treball en equip i en xarxa. - Presentació multimèdia d'un contingut. 5. Social i ciutadania: <ul style="list-style-type: none"> - Comparació i contrast de cultures. - Escolta activa. - Respecte a les opinions dels altres. - Compliment dels acords establerts. - Aceptació de tots els components del grup. 6. Aprendre a aprendre: <ul style="list-style-type: none"> - Autocontrol de l'atenció i perseverança en les tasques. - Elaboració d'una fitxa de contingut. - Preparació del material necessari per l'estudi. - Consulta de base de dades. 7. Autonomia i iniciativa personal: <ul style="list-style-type: none"> - Responsabilitat en el compliment de les tasques. - Actuacions sense inhibicions. - Iniciativa per buscar informació, llegir,... - Actuació flexible, dialogant en situacions problemàtiques 8. Emocional: <ul style="list-style-type: none"> - Expressar els sentiments. - Ús d'un llenguatge positiu. - Resposta adequada a les crítiques. - Defensa argumentada de la postura pròpia.

6.5. Proposta didàctica per a Segon d'ESO

NIVELL EDUCATIU	EDUCACIÓ SECUNDÀRIA (2n d'ESO)
OBJECTIU	<ul style="list-style-type: none"> - Reconèixer la figura de Mena com a bon exemple de seguidor i amic de Jesús. Actituds que podem aprendre d'ell. - Aprendre a llegir i interpretar textos bíblics per aplicar les seves vivències a la vida. - Aplicar tècniques de recerca d'informació a internet. - Comparar l'estil pictòric de la icona de Jesús i Mena amb altres demostracions pictòriques de Jesús.
CONTINGUTS	<ul style="list-style-type: none"> - Dades més significatives de la vida de l'abat Mena: exemple de vida d'un seguidor de Jesús. - Jesús transforma la vida del qui creu en Ell. - Comparació de distints estils pictòrics i el tractament que es dona a la figura de Jesús.
ACTIVITATS	<ul style="list-style-type: none"> - Lectura i anàlisi (exegesi) de les següents cites i relacionar-les amb la icona: Lc 9, 1-6. - Mt 28, 16-20. - Contextualització del fragment bíblic amb la icona. Fer una graella comparativa: text i icona. - Recerca d'informació per internet sobre les principals característiques de les distintes èpoques artístiques: http://es.wikipedia.org/wiki/Movimiento_art%C3%ADstico - Confeccionar un quadre comparatiu d'almenys cinc representacions de Jesús al llarg de la Història de l'art: http://micarpetadebachillerato.blogspot.com.es/2012/04/jesus-en-el-arte.html
TEMPORALITZACIÓ Tres sessions de 50 minuts:	<p><u>1a sessió:</u> Repartiment, lectura i interpretació de les cites bíbliques per grups. Recerca d'informació a internet sobre les èpoques artístiques. Recerca d'informació sobre Jesús en l'art.</p> <p><u>2a sessió:</u> Confeccionament del quadre cronològic sobre les distintes èpoques artístiques. Confeccionament d'una graella comparativa entre la cita i la icona.</p> <p><u>3a sessió:</u> Posada en comú de la feina feta en petits grups.</p>
MATERIALS	Bíblia, cartolines, paper continu, ordinador, pissarra digital, tisores, cola per aferrar i pintures de color
CRITERIS D'AVUACIÓ	<ul style="list-style-type: none"> - Saber les dades més significatives de Jesús i Mena. - Conèixer el trets més importants de l'Egipte cristià. - Interpretar els textos bíblics d'acord a les seves possibilitats. - Presentar i explicar el treball elaborat per grups o individualment amb presentació acurada dels treballs. - Identificar bàsicament els estils artístics segons les obres que es presentin.
COMPETÈNCIES	<ol style="list-style-type: none"> 1. Comunicació lingüística: <ul style="list-style-type: none"> - Comprendre un text. - Identificar idees principals i secundàries. - Correcció ortogràfica. - Presentació clara i ordenada. - Ús d'elements paralingüístics. 2. Coneixement i interacció amb el món físic: <ul style="list-style-type: none"> - Formulació d'hipòtesis. - Recerca d'alternatives. - Comprensió i ús de les relacions espacials i temporals. - Organització en un mapa conceptual, esquema,... - Presentació clara i ordenada. 3. Cultural i artística: <ul style="list-style-type: none"> - Disseny d'un projecte artístic. - Ús d'un vocabulari específic. - Elaboració d'un guió. - Resposta a preguntes després d'una presentació. - Ús de la fantasia. - Integració d'elements d'altres codis expressius. 4. Digital: <ul style="list-style-type: none"> - Ús d'internet com a font d'informació. - Treball en equip i en xarxa. - Presentació multimèdia d'un contingut. 5. Social i ciutadania: <ul style="list-style-type: none"> - Comparació i contrast de cultures. - Escolta activa. - Respecte a les opinions dels altres. - Compliment dels acords establerts. - Acceptació de tots els components del grup. 6. Aprendre a aprendre <ul style="list-style-type: none"> - Autocontrol de l'atenció i perseverança en les tasques. - Elaboració d'una fitxa de contingut. - Preparació del material necessari per l'estudi. - Consulta de base de dades. 7. Autonomia i iniciativa personal: <ul style="list-style-type: none"> - Responsabilitat en el compliment de les tasques. - Actuacions sense inhibicions. - Iniciativa per buscar informació, llegir,... - Actuació flexible, dialogant en situacions problemàtiques. 8. Emocional: <ul style="list-style-type: none"> - Expressar els sentiments. - Ús d'un llenguatge positiu. - Resposta adequada a les crítiques. - Defensa argumentada de la postura pròpia.

6.6. Proposta didàctica per a Tercer d'ESO

NIVELL EDUCATIU	EDUCACIÓ SECUNDÀRIA (3r d'ESO)
OBJECTIU	<ul style="list-style-type: none"> - Reconèixer la figura de Mena com a bon exemple de seguidor i amic de Jesús. Actituds que podem aprendre d'ell. - Aprendre a llegir i interpretar textos bíblics per aplicar les seves vivències a la nostra vida. - Aplicar tècniques de recerca d'informació a internet. - Representar en forma d'obreta teatral la vida de l'abat Mena.
CONTINGUTS	<ul style="list-style-type: none"> - Recerca de les dades més significatives de la vida de l'abat Mena. - Mena: exemple de vida d'un seguidor de Jesús. - Jesús transforma la vida del qui creu en Ell. - Confecció del guió, decorats, vestuari, etc... per a l'obreta de teatre.
ACTIVITATS	<ul style="list-style-type: none"> - Lectura i anàlisi (exegesi) de les següents cites i relacionar-les amb la icona: Mc 6, 7-13.- Mt 18, 19-20. - Contextualització del fragment bíblic amb la icona. Fer una graella comparativa: text i icona. - Confeccionar un guió, decorats i vestuari per representar als alumnes de primària la vida de Mena. - Recerca d'informació per internet sobre l'Egipte Cristià: - Confeccionar un quadre comparatiu de cinc representacions de Jesús a llarg de la Història de l'art.
TEMPORALITZACIÓ Quatre sessions de 50 minuts:	<p><u>1a sessió:</u> Repartiment, lectura i interpretació de les cites bíbliques per grups. Recerca d'informació a internet sobre l'Egipte Cristià: vida, vestimenta, decoració, cases,...</p> <p>Elaboració del guió de l'obra teatral per a 1r cicle de Primària</p> <p><u>2a sessió:</u> Confeccionament d'una graella comparativa entre la cita i la icona. Confecció dels decorats. Revisió del guió de l'obreta teatral per a ser representada a 1r cicle de Primària.</p> <p><u>3a sessió:</u> Posada en comú de la feina feta en petits grups.</p> <p><u>4a sessió:</u> Assaig general de l'obra amb els decorats, música, vestuari,...</p>
MATERIALS	Bíblia, cartolines, paper continu, ordinador, pissarra digital, tisores, cola per aferrar i colors. Vestimenta adequada.
CRITERIS D'AVALUACIÓ	<ul style="list-style-type: none"> - Saber les dades més significatives de Jesús i Mena. - Interpretar els textos bíblics d'acord a les seves possibilitats. - Presentar i explicar el treball elaborat per grups o individualment. - Presentació acurada dels treballs proposats.
COMPETÈNCIES	<ol style="list-style-type: none"> 1. Comunicació lingüística: <ul style="list-style-type: none"> - Comprendre un text. - Identificar idees principals i secundàries. - Correcció ortogràfica. - Presentació clara i ordenada. - Ús d'elements paralingüístics. 2. Coneixement i interacció amb el món físic: <ul style="list-style-type: none"> - Formulació d'hipòtesis. - Recerca d'alternatives. - Comprensió i ús de les relacions espacials i temporals. - Organització en un mapa conceptual, esquema,... - Presentació clara i ordenada. 3. Cultural i artística: <ul style="list-style-type: none"> - Disseny d'un projecte artístic. - Ús d'un vocabulari específic. - Elaboració d'un guió. - Resposta a preguntes després d'una presentació. - Ús de la fantasia. - Integració d'elements d'altres codis expressius. 4. Digital: <ul style="list-style-type: none"> - Ús d'internet com a font d'informació. - Treball en equip i en xarxa. - Presentació multimedia d'un contingut. 5. Social i ciutadania: <ul style="list-style-type: none"> - Comparació i contrast de cultures. - Escolta activa. - Respecte a les opinions dels altres. - Compliment dels acords establerts. - Acceptació de tots els components del grup. 6. Aprendre a aprendre: <ul style="list-style-type: none"> - Autocontrol de l'atenció i perseverança en les tasques. - Elaboració d'una fitxa de contingut. - Preparació del material necessari per a l'estudi. - Consulta de base de dades. 7. Autonomia i iniciativa personal: <ul style="list-style-type: none"> - Responsabilitat en el compliment de les tasques. - Actuacions sense inhibicions. - Iniciativa per buscar informació, llegir,... - Actuació flexible, dialogant, en situacions problemàtiques, 8. Emocional: <ul style="list-style-type: none"> - Expressar els sentiments. - Ús d'un llenguatge positiu. - Resposta adequada a les crítiques. - Defensa argumentada de la postura pròpia.

6.7 Proposta didàctica per a Quart d'ESO

NIVELL EDUCATIU	EDUCACIÓ SECUNDÀRIA (4t d'ESO)
OBJECTIU	<ul style="list-style-type: none"> - Reconèixer la figura de Mena com a bon exemple de seguidor i amic de Jesús. Actituds que podem aprendre d'ell. - Aprendre a llegir i interpretar textos bíblics per aplicar les seves vivències a la nostra vida. - Aplicar tècniques de recerca d'informació a internet.
CONTINGUTS	<ul style="list-style-type: none"> - Recerca de les dades més significatives de la vida de l'abat Mena. - Mena: exemple de vida d'un seguidor de Jesús. - Jesús transforma la vida del qui creu en Ell. - Confeccionament del guió, decorats, vestuari, etc... per a l'obreta de teatre. - Lectures bíbliques concretes.
ACTIVITATS	<ul style="list-style-type: none"> - Lectura i anàlisi (exegesi) de les següents cites i relacionar-les amb la icona: Mc 6, 7-13.- Mt 18, 19-20. - Contextualització del fragment bíblic amb la icona. Fer una graella comparativa: text i icona. - Confeccionar un guió, decorats i vestuari,... per representar als alumnes de primària la vida de Mena. - Recerca d'informació per internet sobre l'Egipte Cristià - Confeccionar un quadre comparatiu d'almenys cinc representacions de Jesús a llarg de la Història de l'art.
TEMPORALITZACIÓ Quatre sessions de 50 minuts:	<p>1a sessió: Repartiment, lectura i interpretació de les cites bíbliques per grups. Recerca d'informació a internet sobre l'Egipte Cristià: vida, vestimenta, decoració, cases,...</p> <p>Elaboració del guió de l'obra teatral per a 1r cicle de Primària.</p> <p>2a sessió . Confeccionament d'una graella comparativa entre la cita i la icona. Confeccionament dels decorats. Revisió del guió de l'obreta teatral per a ser representada a 1r cicle de Primària.</p> <p>3a sessió: Posada en comú per petits grups de la feina feta.</p> <p>4a sessió: Assaig general de l'obra amb els decorats, música, vestuari,...</p>
MATERIALS	Bíblia, cartolines, paper continu, ordinador, pissarra digital, tissors, cola per aferrar, colors, vestuari
CRITERIS D'AVALUACIÓ	<ul style="list-style-type: none"> - Saber les dades més significatives de Jesús i Mena - Interpretar els textos bíblics determinats. - Presentar i explicar el treball elaborat per grups o individualment. - Presentació acurada dels treballs proposats.
COMPETÈNCIES	<ol style="list-style-type: none"> 1. Comunicació lingüística: <ul style="list-style-type: none"> - Comprendre un text. - Identificar idees principals i secundàries. - Correcció ortogràfica. - Presentació clara i ordenada. - Ús d'elements paralingüístics. 2. Coneixement i interacció amb el món físic: <ul style="list-style-type: none"> - Formulació d'hipòtesis. - Recerca d'alternatives. - Comprensió i ús de les relacions espaials i temporals. - Organització en un mapa conceptual, esquema,... - Presentació clara i ordenada. 3. Cultural i artística <ul style="list-style-type: none"> - Disseny d'un projecte artístic. - Ús d'un vocabulari específic. - Elaboració d'un guió. - Resposta a preguntes després d'una presentació. - Ús de la fantasia. - Integració d'elements d'altres codis expressius. 4. Digital <ul style="list-style-type: none"> - Ús d'internet com a font d'informació. - Treball en equip i en xarxa. - Presentació multimèdia d'un contingut. 5. Social i ciutadania <ul style="list-style-type: none"> - Comparació i contrast de cultures. - Escolta activa. - Respecte a les opinions dels altres. - Compliment dels acords establerts. - Acceptació de tots els components del grup. 6. Aprendre a aprendre <ul style="list-style-type: none"> - Autocontrol de l'atenció i perseverança en les tasques. - Elaboració d'una fitxa de contingut. - Preparació del material necessari per a l'estudi. - Consulta de base de dades. 7. Autonomia i iniciativa personal <ul style="list-style-type: none"> - Responsabilitat en el compliment de les tasques. - Actuacions sense inhibicions. - Iniciativa per buscar informació, llegir,... - Actuació flexible, dialogant en situacions problemàtiques. 8. Emocional <ul style="list-style-type: none"> - Expressar els sentiments. - Ús d'un llenguatge positiu. - Resposta adequada a les crítiques. - Defensa argumentada de la postura pròpia.

7. Catequesi explícita

Tal i com diu el títol del treball, el que volem presentar és una proposta didàctica tant per a una escola com per a una catequesi. Ara en aquest apartat, presentem la part que fa referència a la catequesi.

Establim dues catequesis. Una per a infants de primera comunió i l'altra per a joves o persones en un procés de confirmació de la seva fe. És una proposta per poder apropar els destinataris a una trobada amb Jesús mitjançant la icona, ja que considerem que qualsevol representació gràfica de l'Absolut pot ser una eina que ajudi a la comprensió i a la relació més personal amb Déu que fer-ho en abstracte. Com totes les eines que es proposen en aquest treball, s'han d'adaptar a la realitat del grup, i això només ho pot fer el catequista que coneix el grup i que sap quines són les seves febleses i les seves riqueses a nivell personal i grupal.

En principi, la duració de la catequesi, depenent del grup, pot ser d'una o dues sessions, en funció del grau de coneixement que hi hagi entre els nins i nines (o joves, segons sigui) amb el catequista.

7.1. Primera comunió

Introducció:

En aquesta catequesi, enfocada als alumnes de 3r/4t de Primària que s'estan preparant per rebre el sacrament de l'eucaristia, els ofereim la possibilitat de reflexionar en torn de dos aspectes concrets:

- La icona de l'amistat: Jesús qui ampara al l'abat Mena, passant-li el braç per damunt de les espatlles.
- El text de Mateu. 10, 40-42, que ens convida a acollir a qualsevol persona que vingui en nom de Déu i qui faci les seves obres.

La sessió:

60 minuts amb els nins i nines.

Sala i cadires.

Material: fitxa, evangeli, icona, colors, papers i revistes, cola d'aferrar, tisores, cartolines blanques (paper continu).

Text evangèlic: "Jesús ens convida a acollir-lo". Acollir els enviats de Jesús, Mt 10, 40-42:

“Qui us acull a vosaltres, a mi m'acull, i qui m'acull a mi, acull el qui m'ha enviat. Qui acull un profeta perquè és profeta, tindrà la recompensa dels profetes. Qui acull un just perquè és just, tindrà la recompensa dels justos. I tothom qui doni un got d'aigua fresca a un d'aquests petits només perquè és deixeble meu, us asseguro que no quedarà sense recompensa”.

Desenvolupament de la sessió.

Abans de començar la catequesi, farem uns moments de pregària amb els alumnes:

- Demanarem si hi ha alguna notícia a destacar (aniversari, sant,...) d'alguns dels presents o dels familiars dels nins.
- Farem un cercle juntant les mans i tots junts direm: *Jesús, amic nostre, volem donar-te les gràcies per les nostres intencions (sants, aniversaris, recuperació de malalts,...) i demanar-te que ens ajudis sempre a fer la teva voluntat i ser millors persones. Amén*
- Posteriorment, repassarem com ha anat la setmana, si hi havia algun tipus de compromís (ajudar a posar la taula, fer el llit, estudiar més, etc...), com s'ha dut a terme.
- En un lloc preferencial de la sala haurem col·locat la icona de l'amistat. Demanarem als nins i nines què opinen del personatge; qui poden ser; perquè van vestits d'aquesta manera; què els crida l'atenció: peus, llibre, corona, ulls,...
- Els expliquem qui són els personatges, i si cal els situem dins un mapa on es troba Egipte. Mena, una persona que estimà molt a Jesús i que va fer el que li va dir, i sempre va estar al seu costat, donant-li suport en els bons moments i en aquells on va veure que tot sol no podia fer el que li demanaven les persones.
- Demanarem als nins si han viscut alguna situació semblant en la que han hagut d'assolir alguna fita difícil per ells: com s'han trobat? Qui els ha ajudat? Com s'han sentit quan han pogut assolir-la? Han ajudat a altres a fer alguna cosa per superar-se?
- Farem una dinàmica perquè els nins puguin entendre que ajudar al proïsme és més divertit que no ajudar o fer les coses tots sols:

Dividirem el grup en dos grups: un de 2 persones i l'altre amb la resta del grup. Els hi comentarem que guanyarà el grup que faci la corda més llarga amb els cordons de les sabates (hem de preveure que tal volta n'hi ha que duen botes, o esportives

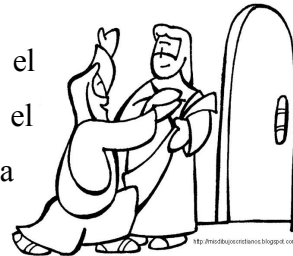
amb “velcro”!). Donarem un temps perquè puguin fermar els cordons de les sabates. Posarem la corda que surt de fermar els cordons i pareix que ha de guanyar del grup més nombrós i no el que està format per la parella.

La conclusió a la que volem que arribin és que en grup i posant en comú el que tenim, podem anar més enfora que treballant i/o fent les coses tot sols; que ajudant a l'altre podem arribar a fites que tots sols són impossibles.

El que hem de fer, en acabar i per evitar la competitivitat i que els que han perdut es sentin malament, és donar-los a tots alguna llastradura al final de l'activitat.

- Ajudem als nins a treure alguna conclusió de la dinàmica que han fet.
- Els comentem que el personatge de la icona sabia molt bé el passatge de l'evangeli que proposem per reflexionar avui: Mt 10, 40-42. Acollir a Jesús i ajudar al proïsme, va tot junt, com ells dos, agafats del braç; Jesús, quan fem les coses bé, està content i ens abraça.

- Llegim amb atenció el fragment de l'evangeli. Expliquem el significat de les paraules que no s'hagin entès. Coloregem el dibuix que mostra el qui rep una abraçada de Jesús (pot ser la feina a fer per al proper dia)

Per a reflexionar amb els catecúmens:

- Quan ens sentim millor, quan fem les coses bé o quan les fem malament aposta?
- Quan ens estimen més els pares, quan ajudem a casa i ens portem bé, o quan ens han de cridar l'atenció tot el temps?
- Pots dir-nos algunes accions bones que has fet aquesta setmana? A qui? On?
- Com t'has sentit quan has fet les coses bé?
- Escull una o dues fotografies que representi com et sents quan has fet les coses bé, i aferra-la en el mural que hi ha a la sala.
- Acabem aprenent el cant de :”No has nacido amigo para estar triste”⁶⁶

⁶⁶ <http://canciones-de-misa.blogspot.com.es/2010/10/no-has-nacido-amigo-para-estar-triste.html>

ESTRIBILLO:

No

**has nacido amigo,
para estar triste,
aunque llueva
en tu corazón.
(2 veces).**

Dime dónde, (*palmas*)
tiene ojos, ("")
tiene ojos, ("")
tu tristeza.
(2 veces).

ESTRIBILLO.

Si tu alma, (*palmas*)
sueña en algo, ("")

es que lleva, ("")
mucho Dios.
(2 veces).

ESTRIBILLO.

Todos tenemos, (*palmas*)
nuestra estrella, ("")
nuestra estrella, ("")
de luz blanca.
(2 veces).

ESTRIBILLO

- Abans d'acomiar-nos, pensarem quin compromís podem dur a terme durant la setmana, per tal de posar en pràctica l'evangeli i la catequesi que hem fet avui: ajudar al proïsme, parlar amb un amic que no solem fer-ho, ser l'amic invisible d'un altre (ajudar-lo sense que ho sàpiga).

- Per acabar la sessió, ens tornarem a juntar fent el mateix cercle de l'inici i farem la pregària: *Gràcies, Jesús, per la teva amistat, per el que avui hem après, dona'ns força per poder dur a terme durant la setmana el compromís que hem assolit.*

7.2. Confirmació

Introducció:

En aquesta catequesi, enfocada als alumnes de 3r/4t d'ESO i/o Batxillerat o gent adulta que s'estan preparant per rebre el sacrament de la Confirmació.

La sessió:

60 minuts amb els joves.

Sala i cadires, catifa o estora i coixins per asseure's a terra.

Material: evangeli, icona, papers i revistes, cola d'aferrar, tisores, cartolines blanques (paper continu).

Imatge de la Mare de Déu.

Ciri pasqual o bé imatge de Jesús o bé una creu.

- La icona de l'amistat: Jesús qui empara al l'abat Mena, passant-li el braç per damunt de les espatlles.
- La Bíblia oberta en el text de Joan, 15, 12-19
- Ordinador, pantalla i projector.

Text evangèlic: Aquest és el meu manament: que us estimeu els uns als altres tal com jo us he estimat. Ningú no té un amor més gran que el qui dona la vida pels seus amics. Vosaltres sou els meus amics si feu el que jo us mando. Ja no us dic servents, perquè el servent no sap què fa el seu amo. A vosaltres us he dit amics perquè us he fet conèixer tot allò que he sentit del meu Pare. No m'heu escollit vosaltres a mi; sóc jo qui us he escollit a vosaltres i us he confiat la missió d'anar pertot arreu i donar fruit, i un fruit que duri per sempre. I tot allò que demanareu al Pare en nom meu, ell us ho concedirà. Això us mando: que us estimeu els uns als altres.

Si el món us odia, tingueu present que m'ha odiat primer a mi que a vosaltres. Si fóssiu del món, el món us estimaria com a cosa seva. Però vosaltres no sou del món: jo us he escollit del món, i per això el món us odia

Desenvolupament de la sessió

Abans de començar la catequesi, farem uns moments de pregària amb els alumnes:

- Recordarem la presència de Déu en la nostra vida. Repetim que no és invocar que Déu aparegui, si no fer memòria de la seva permanència real al nostre costat. En aquest moment podem encendre el ciri pasqual.

- Demanarem si hi ha alguna notícia a destacar (aniversari, sant,...) d'alguns dels presents o dels familiars dels joves, les distintes necessitats del món, el moment litúrgic que estem celebrant, etc.

- Farem un cercle juntant les mans i tots junts direm: *Jesús, amic nostre, volem donar-te les gràcies per les nostres intencions (sants, aniversaris, recuperació de malalts,...) i demanar-te que ens ajudis sempre a fer la teva voluntat i ser millor persones. Amén*

- Posteriorment, repassarem com ha anat la setmana, si hi havia algun tipus de compromís (fer el lliç, estudiar més, hores de voluntariat, etc...), com s'ha dut a terme.

- En un lloc preferencial de la sala haurem col·locat la icona de l'amistat. Demanarem als joves que opinin sobre els personatges; qui poden ser; perquè van vestits d'aquesta manera; què els crida l'atenció: peus, llibre, corona, ulls,...

- Els expliquem qui són els personatges, i si cal els situem dins un mapa on es troba Egipte. Mena, una persona que estimà molt a Jesús i que va fer el que li va dir, i sempre va estar al seu costat, donant-li suport en els bons moments i en aquells on va veure que tot sol no podia fer el que li demanaven les persones.

- Una vegada feta la explicació de les imatges que ens acompanyen en la nostra pregària d'inici, passem a fer la dinàmica

- Agruparem per parelles els adolescents i donant-los una fotocòpia amb el text de l'evangeli de Joan, els demanarem que copiïn els versets (màxim tres) que més els han agradat, amb els que més s'identifiquen.

- Els demanarem que expliquin el perquè de la seva elecció. Una vegada fet es penja a la paret i queda com a motiu de reflexió. No ens ha de preocupar si hi ha diverses parelles que coincideixen amb els versets, ja que cada un d'ells l'haurà escollit per distints motius.

- Quan hagin acabat, els donem les revistes i els diem que han de buscar imatges que exemplifiquin o bé el que diu el verset o bé la idea que transmet.

- Les imatges que s'ha retallat es deixen sobre la taula i es demana a la resta de parelles que mirin les imatges i que agafin i les col·loquin al costat de la frase o verset que els companys han explicat abans.

- Una vegada que tots els grups tenen les seves cites ja associades a una imatge, el monitor passa a llegir el text bíblic. Els adolescents ja l'han treballat escollint la seva frase favorita, buscant la imatge que millor li va la text, i ara és qüestió que el monitor vagi explicant el significat o arrodonint el que ells abans han explicat. Com sempre és molt important per poder captar tot el significat del text, fixar-se amb els verbs, que són els que marquen les accions dels personatges.

- Pot continuar-se la catequesi amb la visualització del vídeo del cantant Juanes, amb la cançó "Amigos":⁶⁷

Son los ángeles que manda el cielo
Nada mejor que tener
amigos pa' compartir,
Buenos amigos
Todo cambia con el tiempo
Pero no se acaba, una
buena amistad
Es un tesoro del corazón
Tesoro del corazón
En los momentos en que he
estado mal
Se han ocupado por hacerme bien
Completamente incondicionales
Me han acompañado en mi soledad
Son pocos los amigos verdaderos
Por eso yo les quiero dar
Gracias por estar conmigo
Compañeras, compañeros de

⁶⁷ http://www.youtube.com/watch?v=_vuPQ2y8ZVY

este viaje
Brindo por ustedes
Brindo por ustedes
Esta fiesta no se acaba si
ustedes están
Celebremos nuestra amistad
Brindemos todos
Son poquitos los amigos verdaderos
Son un tesoro del corazón
Tesoro del corazón
En los momentos en que he
estado mal
Se han ocupado por hacerme bien
Completamente incondicionales
Me han acompañado en mi soledad

Son pocos los amigos verdaderos
Por eso yo les quiero dar
Gracias por estar conmigo
Compañeras, compañeros de
este viaje
Brindo por ustedes
Brindo por ustedes
Ustedes los amigos verdaderos
Por eso yo les quiero dar
Gracias por estar conmigo
Compañeras, compañeros de
este viaje
Brindo por ustedes
Brindo por ustedes

- Per acabar, pot fer-se la proposta de compromisos. Intentar fer la dinàmica de “l’amic invisible”: estar pendent d’un amic tot un dia sense que ell o ella sigui conscient de que en el dia d’avui ell serà el motiu de la nostra atenció primordial

8. Grup de pregària adult

Cada vegada més hi ha gent que busca dins l'església l'espai per a la pregària, a més de la celebració litúrgica de la Paraula. És gent que vol aprofundir en la seva fe, buscar la formació i aprendre coses de Jesús per poder fer-ne una lectura més profunda de la Paraula. I això fa que algunes parròquies hagin iniciat el moviment de la "Lectio Divina".⁶⁸ El que nosaltres presentem, no és un guió per una lectio divina, ja que considerem que hi ha publicat material per poder-ne fer. És senzillament un material perquè pugui ser emprat per qualsevol grup i/o comunitat cristiana per fer una celebració de la Paraula.

Materials:

- La icona de l'amistat: Jesús qui ampara a l'abat Mena, passant-li el braç per damunt de les espatlles.
- Bíblia oberta amb el text de Colossencs, 3, 12- 17:

Revestiu-vos, doncs, dels sentiments que escauen a escollits de Déu, sants i estimats: sentiments de compassió entranyable, de bondat, d'humilitat, de dolcesa, de paciència; suporteu-vos els uns als altres, i si algú tingué res contra un altre, perdoneu-vos-ho. El Senyor us ha perdonat: perdoneu també vosaltres. Però, per damunt de tot, revestiu-vos de l'amor, que tot ho lliga i perfecciona. Que la pau de Crist regni en els vostres cors, ja que per a obtenir aquesta pau heu estat cridats a formar un sol cos. I sigueu agraiats. Que la paraula de Crist habiti en vosaltres amb tota la seva riquesa; instruiu-vos i encamineu-vos els uns als altres en tota mena de saviesa; moguts per la gràcia de Déu, canteu-li en els vostres cors amb salms, himnes i càntics de l'Esperit. Tot allò que feu, sigui de paraula, sigui d'obra, feu-ho en nom de Jesús, el Senyor, donant gràcies per mitjà d'ell a Déu Pare.

- Espelmes petites i una gran tipus ciri pasqual.
- Imatge de la Mare de Déu.
- Cossiols o plantes per adornar.
- Ordinador o radiocd per escoltar música.

La sessió:

60/90 minuts amb els grup d'adults.

⁶⁸ http://www.agenciabaleria.com/200-ampliar_noticia.php?idioma=cat&¬icia_id=6399

Sala amb cadires, catifa, coixins, per poder asseure's en terra.

Desenvolupament de la sessió.

Abans de començar pregària, ens posem en la presència de Déu. No és una invocació a la seva presència, sinó un recordatori de que Ell està amb nosaltres⁶⁹:
...perquè on n'hi ha dos o tres de units en el meu nom, jo sóc allí enmig d'ells.

La gent es diposa entorn de la sala, segons la seva conveniència.

Continuem mirant els ornaments que ens ajuden a la pregària en el dia d'avui:

- El simbolisme del ciri pasqual que ens presideix
- L'icona de l'amistat que anirem explicant al llarg de la pregària
- La figura de la Mare de Déu
- Les plantes que ornamenten la sala
- La Paraula de Déu en la Bíblia

Posem una música de relaxació de fons, tipus Taizé instrumental⁷⁰ que ens ajuda a relaxar-nos i poder tancar-nos en nosaltres mateixos.

A la sala haurem escrit alguns versets del text de Colossencs, els que més ens hagin agradat. La idea és que, en el moment de la meditació personal, ens fixem en algun dels versets i puguem assaborir el contingut del mateix. També podem haver penjat alguna imatge que pugui ser evocadora o provocadora de l'amistat humana.⁷¹

Convidarem a la gent a pensar en alguna persona, familiar, amic, conegut,... que en aquests moments pugui estar passant per alguna dificultat a nivell personal, laboral, afectiu. De moment només han de pensar en ell i portar-lo a ser el centre de la seva meditació. Oferir aquests moments de pregària per ell. Demanar ajuda a Déu Nostre Senyor perquè les coses li vagin bé, trobi la solució al problema que li fa passar aquesta mala estona

⁶⁹ Mt, 18, 20

⁷⁰ <http://www.youtube.com/watch?v=ckAFOctf7Hk&list=PLNNSPPPEHIPB8N5zYzZie3013n9kPCgXb>

⁷¹ <http://www.flickr.com/search/?q=amistad>

A un costat haurem posat la icona de l'amistat, si pot ser en un trípode, a fi que estigui a una certa altura. Al seus peus haurem posat una taula o un ribell gros amb aigua.

La persona que presideix la pregària, va comentant en veu alta quin és l'objectiu d'avui. Va fent un recorregut per la sala, explicant els objectes que avui ens acompanyen. Molt probablement siguin coneguts per a la gran majoria de gent, però sempre n'hi pot haver algun de desconegut. Explica cada una de les passes en què es desenvoluparà l'estona de pregària:

- Moment d'interiorització personal
- Moment de pregària comunitària
- Simbolisme
- Escolta de la Paraula
- Temps de meditació personal
- Salm comunitari
- Pare nostre
- Benedicció final

Una vegada explicat l'esquema de la pregària d'avui, convida que algú de la comunitat, llegueixi en veu alta la següent pregària:

*Amb una mirada teva
pots lliurar amor
al teu germà i germana;
Si ho fas, fes-ho en el nom de Déu.
Amb una mirada teva
pots donar esperança
a aquell que ve cap a Tu.
Al qui porti tristesa en la seva ànima,
amb una mirada teva
pots donar-li molta alegria.
Als teus fills i a la teva esposa
cada auba, cada dia
amb una mirada teva
pots donar-los la benedicció.
Al captaire i al pobre
que demanen ajuda per amor,
amb una mirada teva*

*pots tonar-los la dignitat.
Al lloc on treballes,
hi hagi poca o molta gent,
amb una mirada teva
pots treure la tristesa,
pots injectar amor i estimació.
Amb una mirada teva
pots servir en veritat,
pots dir moltes coses,
pots estimar, beneir.
Amb una mirada teva,
que no li dones importància,
el dia de demà
pots canviar moltes vides.
Amb una mirada teva
que t'acostumis a donar-la
amb tendresa i amb afecte*

*faries més bella l'Auba.
Amb una mirada teva
que pots compartir i repartir,
donaries alegria a molts
i milloraries el teu viure quotidià.
Amb una mirada teva
que avui et demano que donis,*

*ajudaries al Regne
i a la meva Creació que en veritat és
molt bella.
Fes-me cas fill meu
ajuda'm a canviar el món
amb una mirada TEVA*

Símbol:

Després d'uns moments d'interiorització de la pregària que s'ha escoltat, es convidarà als que estan presents a fer el símbol. Aquest és molt senzill i simple. D'un en un, agafaran una espelmeta, i atracant-se al ciri pasqual, l'han d'encendre i depositar-la o bé sobre la taula de fusta al peu de la icona o bé dins el ribell amb aigua. En el moment de deixar-la, han de dir en veu alta el nom de la persona amb qui han pensat. Lliurement, si es vol, pot dir-se el motiu pel qual l'hem portada a la pregària. A cada cinc espelmes enceses es pot cantar el mantra de Taizé, "Ubi Caritas, Deus ibi est"

Una vegada que tota l'assemblea ha fet el símbol (s'entén que és una acció lliure i que s'ha de respectar que hi hagi alguna persona que no ho vulgui fer), es deixaran uns moments d'interiorització i visualització de com ha quedat la sala. Tal volta, per donar un tó més intimista, poden apagar-se els llums i quedar sols amb la claror de les espelmes i del ciri pasqual.

El que presideix, agafa la Bíblia i convida els assistents a posar-se drets i proclama la paraula de Déu, que són algunes de les frases que hi ha penjades a la paret. Recordem que és de la carta als Colossencs.

Com a homilia, ja asseguts, s'ha de comentar que sempre és bo veure quins són els verbs que acompanyen el text. Veure a què ens convida. Pensar quines actituds ens convida a plantejar-nos de bell nou, a canviar, a millorar, a agrair. Podem fer referència mirant la icona de l'amistat, que Jesús, qui ens coneix millor que ningú, sempre està al nostre costat, disposat a ajudar-nos i a donar-nos consol en el moments pitjors de la nostra vida. Que l'amor de Jesús ompli el nostre cor i que sapiguem fer una lectura

creient de la Paraula de Déu, que a la icona està en mans de Jesús i que pareix que ens ho comunica posant-nos la mà sobre la nostra espatlla.

Després de la explicació de la lectura proclamada (que pot ser feta pel que presideix o comunitàriament), tots junts i drets proclamem la següent pregària:

Vull ser bon amic, Jesús,
ensenyeu-me a buscar
el bé dels meus amics
abans que el meu propi,
ensenyeu-me a compartir
i buscar sempre el millor per a tots.
Que no em baralli
ni m'enfadi amb els meus amics.
Que accepti amb humilitat
els seus consells i les seves paraules.

Que sempre tingui un somriure
i les mans obertes.
Que sàpiga perdonar
i demanar perdó.
Ajuda'm a ser bona companyia
i a portar esperança.
Vull ser tan bon amic
com tu ho ets amb mi.
Amen.

Juntant les mans els presents i resem el parenostre.

Per acabar, cantam tots plegats un himne a la Pau que ha de regnar entre tots nosaltres

Sigui la Pau
Sigui la pau amb nosaltres
Sigui la pau amb nosaltres
Sigui la pau amb nosaltres
que resplandeixi sempre,
sempre en tots la pau.
Sea la paz con nosotros
(3)
que con nosotros
siempre,
siempre sea la paz.
Que veña a paz a nosa
terra (3)
que a nosa terra, terra,
terra veña a paz.
Bakea beti gurekin (3)
bakea beti, beti,
beti gurekin.
Hevenu shalom alejem
(3)
hevenu shalom, shalom,
shalom alejem.

El president acomiada a la assemblea fins a la propera vegada

9. Conclusió

Recordo que a una amiga meva, una vegada que havia acabat el seu grau de doctorat, li varen demanar: “I ara que has acabat els teus estudis, quina és la teva aportació en el món del saber?”. Aquesta pregunta és la que amb tota seguretat ha aparegut més d’una vegada al llarg d’aquest treball: “Bé, i ara què?”. Doncs, jo penso que tenim, al manco dues perspectives que podem treballar:

1. A nivell de grup: l’estudi d’una icona, d’una imatge visual, a la que segur, que no tornarem a mirar de la mateixa manera, i a la que podem seguir trobant nous punts de vista, pregària i reflexió. Saber què representa, quins són els personatges, quina és la seva història, quin és el camí que ens proposen,...tot des d’una perspectiva de fe i de didàctica.
2. A nivell personal: un element personal de connexió entre el Trascendent i nosaltres que ens pot ajudar a la nostra recerca.

En el primer cas, voldriem que el qui hagi llegit aquest treball, tindrà uns elements que el poden ajudar a interpretar millor el que l’artista volia expressar quan el va pintar.

El que hem anat reflexionant ha de servir per poder donar un elements d’interpretació del que és i què pot significar la icona, perquè tal i com ens diu el títol del treball, vol ser una eina pastoral i per a l’escola.

És així, que podem saber quin és el tipus d’art que representa, amb tota la casuística iconoclàstica; quins són els personatges i perquè estan dins de la icona; què poden simbolitzar per al món de la pregària; perquè la icona pot ser un element que ajudi a la interiorització i relació amb el Trascendent. En definitiva, una nova eina que permeti als diferents destinataris arribar a una connexió personal i profunda amb Déu i amb el proïsme.

No hem d’oblidar mai que els artistes, anònims en la majoria dels casos, establien que la icona era una representació del món ideal i que a través de la pregària i de la reflexió podien trobar, quan es creava el llaç entre l’home i Déu.

Per tant no és una representació terrenal, sinó més bé celestial. És ajudar a l'home a sortir d'ell mateix per començar a trobar al proïsme i més tard a Déu. I la nostra societat necessita amb urgència aquests elements de transició entre l'egoisme que impera i l'altruisme que pot significar donar-se a l'altre.

És a través de l'educació en valors a l'escola on podem, a poc a poc, anar sembrant la llavor que fructifiqui i produeixi els fruits que generin justícia i pau. Per medi d'imatges que signifiquin alguna cosa més que el que per si mateixes representen, podem ajudar als alumnes i mestres a establir aquesta connexió que alguns d'ells han oblidat i que d'altres mai l'han poguda establir, ja que els temes de la religió i de la Trascendència es deixen per l'esfera personal o no es treballen dins de l'ambient familiar.

Hem de pensar que la majoria dels nostres mestres i educadors malgrat que hagin fet algun tipus de vida parroquial i/o catequètic, són bones persones i bons professionals, però que no tenen aquesta formació religiosa que els pot permetre trobar forces en la pregària personal a l'hora de donar una resposta a un problema plantejat.

A nivell d'anècdota podem dir que, al llarg del temps que m'he dedicat a la formació de professors dins de l'apartat de l'espiritualitat lasal·liana, quan parlava dels primers anys de Sant Joan Baptista de La Salle, indicava que als 12 anys havia rebut la tonsura. Fa anys aquesta paraula, si bé no era massa habitual, sí que era coneguda per molta gent. Ara l'he d'explicar indicant què era i què significava. Així amb moltes altres coses, que sovint es donen per sabudes i descobrim que no ho són. I és pel canvi de paradigma, on tot el que és religiós, principalment d'àmbit cristià, ha quedat dins un núvol sovint infranquejable.

Entenem, a més, que la icona que hem treballat, pot ser un element que no sols adorni una classe, sinó que pugui ser identificatiu pels alumnes on s'hagin sentit escoltats pels educadors, gent gran o algun amic seu de la seva mateixa edat. Veiem que el símbol que Mena portí entre les seves mans: un paper, pot ser fàcilment identificat com el gest d'impotència que a vegades fem quan l'esdeveniment supera les nostres pròpies forces.

El que voldríem, és que, una vegada explicat el contingut real del que es veu en la icona, es deixàs uns minuts de silenci i atenta observació perquè, en aquest espai de temps, la imatge començàs a parlar a l'interlocutor que s'hagi apropat amb calma a veure-la. I segur que tothom troba alguna cosa a dir.

Ben cert és, que una imatge pot donar a nivell educatiu molt de joc a qualsevol educador, sigui quina sigui l'edat dels alumnes als quals es dirigeix. Pensem, per tant, que és molt atractiva aquesta eina escolar per poder fer un apropament entre la persona i el Trascendent, indistintament de les creences dels interlocutors.

Òbviament, en els centres confessionals, per la trajectòria que hi ha d'educació en valors i moral cristiana, sigui més fàcil d'entendre i d'interpretar, per la qüestió dels hàbits formatius que hagin tingut els alumnes. És a dir, que és de suposar que els alumnes dels centres de titularitat religiosa, hagin tingut experiències de pregària, de recepció d'algun dels sacraments d'iniciació cristiana, de celebracions eucarístiques, etc. No hem d'oblidar que a nivell pedagògic i pastoral hi ha establert una certa pedagogia per anar presentant els aspectes evangelitzadors a la majoria de centres:

- *“Primer nivel. Pedagogía del umbral: [...] se lleva acabo a través de diversas acciones: Formación en el lenguaje de los símbolos. [...] La ambientación de locales [...] Acompañamiento tutorial [...] Orientación vocacional...*
- *Segundo nivel: Diálogo Fe-Cultura [...] se lleva a cabo a través de: Enseñanza Religiosa Escolar (ERE) [...] Unidades didácticas interdisciplinarias [...] Experiencias interculturales e interreligiosas...*
- *Tercer Nivel: Catequesis explícita[...] la hacemos presente en: Celebraciones bíblico-simbólicas [...] Participación activa en oraciones [...] Catequesis sacramentales. [...]Formación y acompañamiento de grupos de jóvenes...”⁷²*

⁷² AAVV, “Proyecto evangelizador de la Región” *Temas de Desarrollo del Carácter Propio de los Centros La Salle, Cuaderno n° 3*. Anaya, Madrid 2006, pàg. 20-23.

Amb aquestes eines que s'han anat desenvolupant al llarg del procés educatiu, els alumnes compten amb un bagatge hermenèutic que els pot ajudar a entendre i comprendre alguns aspectes de tipus religiós que se'ls ofereix, bé dins del currículum oficial educatiu, bé dins del d'activitats extraescolars. Per tant, segons quina sigui l'edat dels alumnes als quals es dirigeixi l'activitat, i segons la seva pròpia experiència, la resposta que poden donar davant de la visió, estudi i contemplació de la icona, pot ser molt dispar i molt profunda. Recordem el que ens diu l'evangeli de Lluc: *“T'enalteixo, Pare, Senyor del cel i de la terra, perquè has revelat als senzills tot això que has amagat als savis i entesos”*. (Lluc, 10, 21)

L'experiència ens diu que quan menys t'esperes, els alumnes, sigui quina sigui la seva edat, et formulen respostes que encerten de ple amb el que com educador vols que responguin. I a vegades la sorpresa ve quan l'interlocutor no és l'alumne més brillant del grup, sinó el menys llest, seguint els estereotips pròpis d'un cert tipus d'intel·ligència. Gràcies a Déu, cada vegada més els educadors estem aprenent de les intel·ligències múltiples, de les quals és profeta el nord-americà Howard Gardner, que totes les persones tenen vuit tipus d'intel·ligència que, si bé poden estar relacionats, determinen el comportament, la manera d'aprendre, captar, comprendre, entre altres, el món que els envolta⁷³.

I en segon lloc, com a conclusió, el que podem dir és que després de la lectura del present treball, el lector tindrà unes eines personals per anar apropant-se a aquesta relació tan especial que és el Transcendent. No hem d'esperar grans trons i llamps quan pensam amb el Transcendent. Més bé en el que ens diu el Llibre 1 de Reis en el capítol 19:

*“El Senyor li digué:
--Surt i estigues dret davant meu dalt la muntanya, que hi passaré jo,
el Senyor.
Aleshores s'aixecà de davant el Senyor un vent huracanat i violent que esberlava les muntanyes i esmicolava les roques, però en aquell vent el Senyor no hi era. Després del vent va venir un terratrèmol, però el Senyor tampoc no era en el terratrèmol. Després del terratrèmol va arribar foc, però el Senyor tampoc no era en aquell foc. Després del foc es va alçar el murmuri d'un ventijol suau. En sentir-lo, Elies es*

⁷³ Intel·ligències: musical; lingüística; lògica-matemàtica; espacial; corporal; interpersonal; intrapersonal; naturalista.

tapà la cara amb el mantell, va sortir de la cova i es quedà dret a l'entrada”.

Déu emprà qualsevol medi per tornar-se apropa a l'èsser humà, i sovint no és el que nosaltres esperam. Efectivament, i sense voler presumir de res, probablement per a més d'un lector d'aquest treball, la visió i contemplació de la icona que presentem pugui ésser l'eina, el medi que Déu empri per tornar a establir la relació. No hem d'oblidar que el Déu de Jesús és el que ens comenta a la paràbola del Fill Pròdig: un pare que estima per damunt de tot i que cada dia surt a buscar a l'home, guaitant des del terrat de ca seva a veure si el seu fill estimat torna a casa. I quan torna no deixa que li digui res, l'omple de tot el que ha perdut: el vestit, l'anell, les sandàlies i mata un vedell gras. Li retorna de dignitat que havia perdut. La hi torna donar, sense deixar que li doni cap explicació.

I és això el que, amb aquesta relació personal amb el Trascendent, hem de recobrar. Ens pareix molt difícil de creure que quan una persona s'apropa a la lectura anterior de la paràbola, no surti convençut de que hi ha un Déu que ens estima i perdona. Que senzillament vol que fem l'acte de reflexionar sobre el que hem fet i perquè, i que d'aquí surti el ferm propòsit de no tornar a fer les coses malament. Jesús no es cansa de dir-nos: “*No pequis més*” (Jn. 5,14; 8,11). El que ell cerca és veure en nosaltres que sabem fer un acte de reflexió que ens ajudi a anar creant actituds pròpies del Regne de Déu. Podem caure en el pecat, en l'errada, però no hem de quedar-nos enterra, derrotats. Hem de saber sortir-ne i aprofitar totes les oportunitats que la vida ens dona per retrobar-nos amb la justícia pròpia del Regne, amb el camí cap a la voluntat del Pare, tal i com diem en la pregària que ens va ensenyar ell: “*Es faci la vostra voluntat, així en la Terra com en el Cel*” (Mt. 6,10)

El camí que s'ha de fer per apropa-se al Trascendent és únic, intransferible, si bé és cert que podem anar aprofitant fites que altres persones han anat deixant al llarg del camí. Sempre són possibilitats que s'ofereixen per poder arribar al mateix destí. Però cada un de nosaltres les ha de fer seves. No podem obligar a ningú a fer el nostre camí. Nosaltres podem convidar-lo, oferir-li la nostra experiència, donar-li consell, però hem de deixar que cada un trobi el seu

camí, la seva senda, el seu medi per arribar a aquesta trobada amb Jesús, qui, amorosament ens posarà el seu braç sobre les nostres espatlles i ens dirà fluixet a l'orella: *“Veniu a mi tots els qui esteu cansats i afeixugats, i jo us faré reposar”* (Mt, 11, 28)

Si al llarg d'aquest treball hem aconseguit que el lector senti curiositat per la figura humana de l'abat, de la companyia permanent de Jesús al nostre costat, no oblidem que el merit és del mateix Jesús. A Sant Joan Baptista de La Salle, ja li ho varen dir els seus Germans perquè tornés a prendre el govern de la jove institució que ell mateix va crear, on li diuen que l'obra és de Déu ⁷⁴:

“Señor y padre nuestro: Nosotros, principales Hermanos de las Escuelas Cristianas, preocupados por la mayor gloria de Dios y el mayor bien de la Iglesia y de nuestra Sociedad, reconocemos que es de capital importancia el que vuelva a tomar las riendas y el cuidado de esta obra de Dios que lo es también suya, puesto que ha sido del agrado del Señor el servirse de usted para fundarla y guiarla desde hace tanto tiempo”.

⁷⁴ VALLADOLID, JOSÉ M^a, *Vida de San Juan Bautista de La Salle, Tomo I*, Ediciones San Pío X, Madrid 2001, pàg. 342.

10. Annex de materials

Història del jove Mena.

Això era i no era el temps en el que les persones solien anar muntades a cavall.

Però allà on passa la nostra breu història és en el desert. ¿Sabeu quin és l'animal que camina per el desert amb una maleta a l'esquena i que pot estar sense beure aigua molts de dies? Sí, és el camell.

El nostre amic, que es diu Mena, tenia un camell. Era molt vell. Era del padrí d'en Mena. El padrí li va regalar un dia, quan en va veure un altre de jove en el mercat i va pensar:

“Aquest camell que tenc és molt vell i ja no em serveix. Li regalaré al meu net Mena, perquè aprengui a muntar i a cuidar dels animals”.

Mena va estar molt content. Muntava sobre les seves espatlles i el feia córrer per les blanques arenes del desert.

Un bon dia, Mena, se'n va anar a muntar el camell i se va oblidar la cantimplora on portava l'aigua. Varen anar a jugar pel desert, enfora del campament on estaven habitualment. Aquest dia feia molta calor, i després d'estar muntant per amunt i per avall durant molt de temps va tenir set, i va cercar en la seva motxilla la seva cantimplora, i sabeu què?, no la va trobar! Mena va pensar:

“M'he deixat la cantimplora dins la tenda. Ara tenc set, com ho faré?”

I mirant al seu camell va dir-li amb un to de veu molt fluixet, com si xiuxiuegés: “Ai camellet, quina set que tenc...Si pogués trobar aquí enmig del desert un pou d'aigua, no saps el bé que podria fer a la gent que passa pel desert”

El vell camell va mirar a Mena i, així com així, es posà a caminar lentament cap a una muntanya d'arena. Mena, espantat, va voler aturar-lo. Però el camell tenia més força que ell, i va continuar caminant. Mena va pensar:

“Millor seguir-lo i quan es cansi ja m'hi muntaré”.

El camell, com si ensumés alguna cosa va començar a fer més via. Mena també hagué de accelerar el seu pas. Als pocs metres, el camell, vell i cansat, va començar a moure amb la pota dreta de davant un munt d'arena, com si fes un forat en terra. Va començar a treure arena. Una arena un poc més fosca que la que es veia en el desert. Era una arena molt compacta, i humida. Mena en veure això va entendre el que el camell feia. Ho sabeu vosaltres el que feia el camell? Idó, amb el seu nas de camell vell havia ensumat que no massa enfora d'on havia jugat amb Mena hi havia un filet d'aigua enterrat no massa profundament. Havia ensumat la humitat de l'arena.

Sabeu vosaltres quan a l'estiu i a la vorera de la mar feu un castell amb l'arena? Com està l'arena? Idó així la va treure Mena.

Al poc temps, aquell forat que havia fet la pota dreta del camell era més profund. Mena amb les seves manetes havia ajudat al camell. Al cap d'una estona va començar a veure que de l'arena hi sortia un filet d'aigua. I era aigua bona per beure, (no com la de la mar que a vegades hem begut quan nedem a la platja i és salada!). Com vos podeu imaginar, Mena va beure amb les mans una bona estona. Després va pensar:

“Ara li toca al meu camell, que m’ha salvat la vida”.

I fent el forat un poc més ample i més profund, va deixar beure al camell tota l'aigua que volgués. ..i s’hi va estar una bona estona!

Quan tots dos varen estar bé i no en varen voler més, Mena va decidir tapar el forat, però el camell no li va deixar.

“Ah, ara ho entenc! Vol deixar-ho obert perquè altres persones que passin per aquí puguin beure si tenen set”.

Amb el temps, en aquell lloc varen començar a créixer plantes, arbres, palmeres, mates, i...sabeu quin nom rep aquest lloc ple de vegetació i aigua en mig del desert? Oasi. ¡Perfecte!

Quan Mena al cap d'un parell gros d'anys va voler fundar un monestir va decidir fer-ho a prop d'aquell oasi. La gent que anava allà a parlar amb ell sempre s'emportava un poc d'aigua d'aquell lloc. Es deia que era un lloc sant, que era el mateix Mena qui va construir el pou. La gent deia que, com que Mena estimava molt al Bon Jesús,

aquest li havia ensenyat on fer el forat per trobar l'aigua. La gent deia que havien vist a Mena passejar per l'oasi devora d'un home jove, un poc més alt i prim que ell. Deien que era el Bon Jesús. Per això, quan Mena va morir varen voler pintar un quadre amb els dos personatges: el Bon Jesús i Mena. Però nosaltres, que sabem la veritat, mirant el quadre descobrim que falta un personatge importantíssim. Sabem quin és, no? El camell!

Fitxa de lectura

Què nom el nostre protagonista?.....

Quin animal li regala el seu padrí?.....

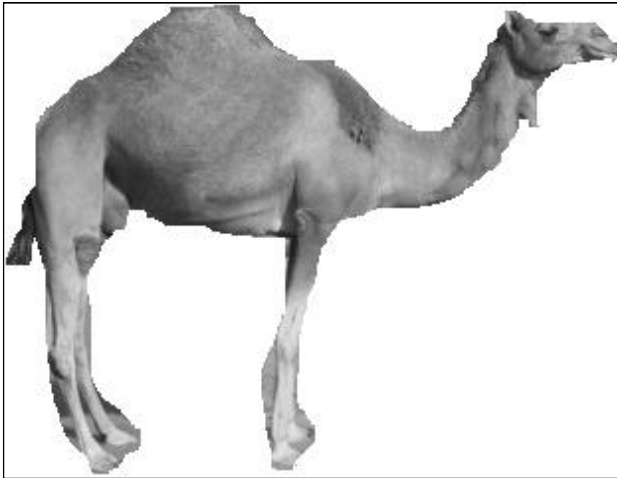
El lloc ple d'arbres verds i d'aigua enmig del desert es diu.....

Digues el nom de tres begudes que podem guardar dins d'una cantimplora, endemés de l'aigua.....
.....

Què nom l'amic de Mena, que és també el nostre amic vertader?.....

Escriu un breu diàleg i representa'l amb les figuretes del camell, Jesús i Mena.

Retallables

Annex ERE Primer i Segon de Primària

<http://misdibujoscristianos.blogspot.com>

Annex Catequesis Primera Comunió

11. Bibliografia (per ordre alfabètic)

AA.VV, *Un altre Egipte. Col·leccions coptes del Museu de Louvre*, Fundació La Caixa, Barcelona, 2011.

AAVV, “*Proyecto evangelizador de la Región*” *Temas de Desarrollo del Carácter Propio de los Centros La Salle, Cuaderno nº 3*. Anaya, Madrid 2006.

AA.VV, *El mundo del icono. Desde los orígenes hasta la caída de Bizancio*, San Pablo, Madrid 2002.

AA.VV, *Historia del Arte. Tomo III*, Salvat, Barcelona 1981.

AA.VV, *Enciclopedia Universal Ilustrada Espasa, Tomo XXVIII*, Espasa, Barcelona, 1954.

ALBAR MARÍN, LÁZARO, *La belleza de Dios*, Desclée de Brouwer, Bilbao, 2001.

ATKINSON, JAMES, *Martin Lutero y el nacimiento del Protestantismo*, Middlesex: Penguin Books, 1968.

ARIAS CABELLO, María, “*Cristo protegiendo al abat Mena*” *Facsimil*, Octubre 2005.

BOSCIONE, FRANCO, *Los gestos de Jesús. La comunicación no verbal en los evangelios*. Narcea, Madrid, 2004.

CHEVALIER, JEAN. *Diccionario de los símbolos*, Herder, Barcelona, 1999.

COMBY, JEAN, *Para leer la historia de la Iglesia. De los orígenes al siglo XV*, 12 edición Verbo Divino, Pamplona, 2002.

DE ASEUJO, SERAFÍN, *Diccionario de la Biblia*, Herder, Barcelona 1964.

DE CANNUYER, CHRISTIAN, *L'Égypte copte. Les chrétiens du Nil*. Institut de Monde Arabe, nº 395. Decouvertes Gallimard, París 2000.

DE TAIZÉ, H. ROGER, *Pasión de una espera*, Herder, Barcelona, 1985.

DE VILLALOBOS MARIA LUISA, *Introducción al mundo de los iconos*, PS Editorial, Madrid, 2000, pàg. 11.

DENZINGER, HEINRICH I HÜNERMANN, PETER *El magisterio de la Iglesia Enchiridion symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, Herder, Barcelona, 2006.

DONADEO, SOR MARÍA, *El icono imagen de lo invisible*, Narcea, Madrid, 1989, pàg. 7.

LEON –DUFOUR, XAVIER, *Diccionario del Nuevo Testamento*, Cristiandad, 1977

MANGADO ALONOS, M^a LUZ, *El Nilo cristiano. Relaciones y tradiciones orientales en el cristianismo occidental*, Verbo Divino, Estella 2012.

MONTES, JOSÉ MARÍA, *Los santos en la historia. Tradición, leyenda y devoción*, Alianza Editorial, Madrid, 2008.

NOUWEN, HENRI J.M; *La belleza del Señor. Rezar con los iconos*, Narcea, Madrid 2000.

PLAZAOLA ARTOLA, JUAN *Historia del arte cristiano*, (Manuales de Teología), BAC, Madrid, 2001.

RAMADAN, YEHIA YOUSSEF, *Los iconos coptos de Egipto: Estudio analítico y técnico. Memoria para optar al grado de Doctor*. Universidad Complutense de Madrid, Madrid 4.

RUTSCHOWSCAYA, MARIE-HÉLÈNE, *Le Crist et l'abbé Ména*, Éditions de la Réunion des musées nationaux, Paris 1998.

SAINT-EXUPÉRY, ANTOINE, *El principito*, Alianza Editorial, Madrid, 1981.

SCHÖKEL, LUIS ALONSO, *Salmos I*, Verbo Divino, Estella 1992.

SOLER, JAUME, *Juntos pero no atados*, Amat Editorial, Barcelona.

SORAZU, EMETERIO; OTERO, HERMINIO, *La parábola del cuerpo. Gestos y actitudes para la expresión*. CCS, Madrid 1993.

VALLADOLID, JOSÉ M^a, *Obras completas de San Juan Bautista de La Salle, Tomo II*, Ediciones San Pío X, Madrid 2001.

Vaticano II. Documentos. BAC, Madrid 1996.

Índex

Introducció	6
1. L'Egipte Copte	10
Concili de Calcedònia	10
2. La icona	13
2.1. Definició d'icona	13
2.2. Funció d'una icona	14
2.3. Estructura d'una icona	15
2.4. Mètode d'elaboració d'una icona	17
2.5. Simbologia dels colors	19
2.6. Problemàtica de les icones al llarg del temps	19
3. Icona de Crist i Mena	22
3.1. Qui és Mena?	22
3.2. El monaquisme.	24
3.3. Lloc on podem veure la icona	25
3.4. Anàlisi de la icona	27
3.5. Material, mesures i forma	28
3.6. Mena a la icona. La figura.	28
a. Ulls	29
b. La cara, aurèola	31
c. El vestit	31
d. Els peus	32
e. Les mans	33
3.7. Jesús	34
a. Ulls	35
b. Cara	35
c. Vestit	36
d. Peus	36
e. Mans	37
3.8. Les inscripcions	38
4. Significat actual de la icona	39
Taizé	39
5. Proposta didàctico-pedagògica	44
5.1. Pedagogia de l'ombracle	45
5.2. Decoració i ambientació de classes i passadissos	45
5.3. Pregària d'inici de classe	45

6. ERE	46
6.1. Proposta didàctica per Primer i Segon de Primària	46
6.2. Proposta didàctica per Tercer i Quart de Primària	47
6.3. Proposta didàctica per Cinquè i Sisè de Primària	48
6.4. Proposta didàctica per a Primer d'ESO	49
6.5. Proposta didàctica per a Segon d'ESO	50
6.6. Proposta didàctica per a Tercer d'ESO	51
6.7. Proposta didàctica per a Quart d'ESO	52
7. Catequesi explícita	53
7.1. Primera comunió	54
7.2. Confirmació	58
8. Grup de pregària adult	62
9. Conclusió	67
10. Annex de material	73
11. Bibliografia	77
12. Index	79

